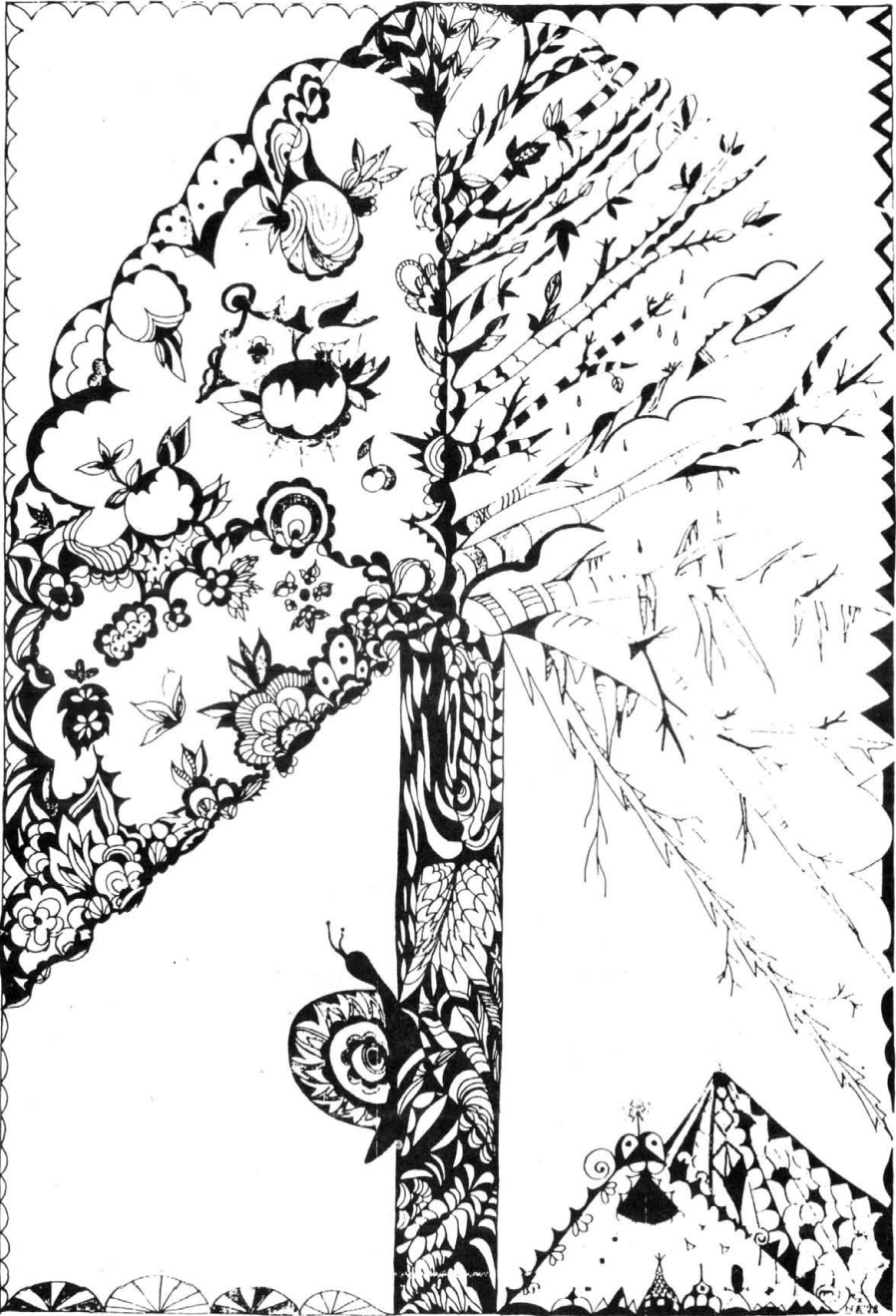

könyv
könyvtár
könyvtáros

1999
október

KÖNYV, KÖNYVTÁR, KÖNYVTÁROS

8. évfolyam 10. szám

1999. október

Tartalom

Könyvtárpolitika

Poprády Géza: A 65. IFLA konferenciáról	3
Fogarassy Miklós: Az ALA '99-es nagykonferenciája, avagy az évezredvég könyvtári kihívásai	8
Vathy Zsuzsa: Író, ne írj!	12
Balogh Margit: Az MKE Műszaki Könyvtáros Szekciójáról	16

Műhelykérdések

Vasas Livia: Benchmarking az orvosi könyvtárakban	23
Fejős László: Írás, rajz és fotó, hang és mozgókép számítógépen – de hogyan lehet tömörebben?	26
Vanya Edina: Hátrányos helyzetű gyermekek olvasási és könyvtárhasználati kultúrájának fejlesztése	37

Extra Hungariam

Hegyközi Ilona: A svéd könyvtárak felkészítése az integrációra	42
Bánhegyi Zsolt: A (közel)jövő könyve	45

Fórum

Nagy Attila: A mesemondó és hallgatósága	47
A Könyvtárellátó válasza	49

Könyv

-ri-ko: Zenei könyvtári ismeretek	52
Pappné dr. Angyal Ágnes: Felnőttnevelési ismeretek – könyvtárosoknak is ...	55
Lilik János: Magyar néprajzi bibliográfia (1995–1996)	56
Az Informatikai és Könyvtári Szövetség hírei	59

Lapunk e számában Szabóné Nagy Edit grafikáiból válogattunk.

From the contents

Zsuzsa Vathy: Libraries as seen by an author (12);

Margit Balogh: 30 years of the Section of Sci-Tech Libraries of the Association of Hungarian Librarians (16)

Cikkeink szerzői

Balogh Margit, a Nemzetközi Pethő Intézet információs központvezetője és könyvtárvezetője; *Bánhegyi Zsolt*, Fulbright-ösztöndíjas; *Fejős László*, az OSZK-KMK munkatársa; *Fogarassy Miklós*, az OSZK-KMK munkatársa; *Hegyközi Ilona*, az OSZK-KMK munkatársa; *Lilik János*, a Hajdú-Bihar Megyei Könyvtár munkatársa; *Nagy Attila*, az OSZK-KMK osztályvezetője; *Pappné dr. Angyal Ágnes*, a Hajdú-Bihar Megyei Könyvtár munkatársa; *Poprády Géza*, az OSZK főosztályvezetője; *Vasas Livia*, a SOTE Központi Könyvtára főigazgatója; *Vanya Edina*, a Nógrád Megyei Könyvtár gyermekkönyvtárvezetője; *Vathy Zsuzsa* író

Szerkesztőbizottság:

Biczák Péter (elnök)

**Borostyániné Rákóczi Mária, Kenyéri Kornélia,
Poprády Géza, dr. Tóth Elek**

Szerkesztik:

Györi Erzsébet, Sz. Nagy Lajos, Vajda Kornél

A szerkesztőség címe: Budapest, I. Budavári Palota F épület – Telefon: 224-3791

Közreadja: az Informatikai és Könyvtári Szövetség, a Magyar Könyvtárosok Egyesülete, a Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériuma, az Országos Pedagógiai Könyvtár és Múzeum, az Országos Széchényi Könyvtár

Felelős kiadó: **Monok István**, az Országos Széchényi Könyvtár főigazgatója

Készült az OSZK Nyomdaüzemében

Felelős vezető: **Burány Tamás**

Terjedelem: 5,7 A/5 kiadói ív. Munkaszám: 99.211

Lapunk megjelenéséhez támogatást kaptunk a Nemzeti Kulturális Alaptól

Terjeszti az Országos Széchényi Könyvtár

Előfizetési díj 1 évre 3000 forint. Egy szám ára 250 forint

HU-ISSN 1216-6804

„A könyvtárak mint kapuk egy felvilágosult világra”

A 65. IFLA konferenciáról

A konferencia témája

„Az információ korszakában a könyvtáraknak túl kell lépniük jelenlegi információ-előállító -és szállító szerepükön úgy, hogy kaput nyissanak a folyamatos mozgásban lévő információs források és szolgáltatások széles és változatos köréhez. Ez szükségessé teszi annak felismerését, hogy a mennyiség és hozzáférhetőség nem jelent szükségképpen garanciát a minőségi és kívánatos információra. Ebben az információs környezetben a könyvtáraknak többet kell tenniük, mint az információk házigazdájának a szerepét eljátszaniuk. Mint közvetítő intézményeknek szerepet kell vállalniuk abban, hogy az adatokat információvá konvertálják, az információt tudássá, a tudást bölcsességgé azáltal, hogy gondoskodnak az eszközökről, amelyek egy jobb jövőt akarnak, egy sokkal felvilágosultabb világot, ahol megerősítenek, kiemelnek és megvalósítanak olyan törekvéseket, mint béke, szociális és gazdasági igazságosság, szellemi szabadság, az emberi méltóság és jogok tiszteletben tartása, egészséges társadalmi és természeti környezet.

A huszonegyedik század küszöbén, amikor egy új és remélhetőleg felvilágosult korszak kezdődhet el, a könyvtári és információs szakembereknek fel kell készülniük a kihívásra, hogy gondoskodjanak az erőforrásokról egy jobb világ érdekében.”

Ezeknek a magasztos eszméknek a jegyében fogalmazták meg a Könyvtáros Egyesületek és Intézmények Nemzetközi Szövetsége 1999. évi, Bangkokban rendezett tanácsülésének és konferenciájának a címben olvasható témáját.

A főtéma három altéma-csoportra oszlott:

1. A kapuk megerősítése
 - 1.1 Az információhoz való hozzáférés jogi szempontjai
 - 1.2 A könyvtári személyzet oktatása és képzése
 - 1.3 Elérhető és hatékony kommunikációs kapcsolatok
 - 1.4 Oktatás minden szinten mint az egész életen át tartó tanulási folyamat összetevője
2. Az információ minőségének és mennyiségének biztosítása
 - 2.1 A minőségi információs források fejlesztése
 - 2.2 A „kereső-motorok” és más eszközök fejlesztése az információs források hozzáférhetősége érdekében
 - 2.3 Az Egyetemes Bibliográfiai Számbavétel (UBC) és a Kiadványok Egyetemes Hozzáférhetősége (UAP) programok változó szerepe

- 2.4 Publikálás az összes médiában egy felvilágosult világ érdekében
- 2.5 A dokumentum örökség megőrzése és gondoskodás annak hozzáférhetőségéről
3. Kapcsolatépítés az életminőség érdekében
 - 3.1 Könyvtárak a békéért és a konfliktusok feloldásáért
 - 3.2 Könyvtárak a kulturális fejlődésért és az esztétikai értékek növekedéséért
 - 3.3 Könyvtárak az ép testért és ép lélekért
 - 3.4 Környezet és kulturális információs együttműködés

A mintegy kétszáz előadásról természetesen lehetetlen beszámolni. Az elhangzott előadások hozzáférhetőek a KMK-ban meglévő CD-ROM-on vagy az IFLANET-en (<http://www.ifla.org>.)

Szervezés. Körülmények

A thaiföldi kollégák a konferenciát és kísérő rendezvényeit jól, zökkenőmentesen szervezték meg. Álljon itt – tisztelgésül nekik – a szervező bizottság elnökszónójának neve (ő a Thai Könyvtár Egyesület elnöke is): Khunying Maenmas Chavalit. A záró plenáris ülésen kiemelték, hogy ez volt az első olyan IFLA konferencia, amelynek szervező bizottsága élén nő állt.

A konferenciát a Bangkoki Kereskedelmi és Kiállítási Központban (angol nyelvű rövidítése: BITEC) rendezték. Ez a nagy kiterjedésű, légkondicionált épület helyet tudott biztosítani a több mint 1500 fő részvételével megtartott nyitó- és záró plenáris ülésnek, a szekcióüléseknek, a kiállításnak, egy olyan fogadásnak, amelyen egyszerre asztalhoz ülhetett 1500 ember. Egy nagyon jó önkiszolgáló étteremben elfogadható áron meg lehetett ebédelni. Ez azért is jó volt, mert a konferencia résztvevői gyakorlatilag egész nap röghöz voltak kötve a BITEC-ben. A résztvevőket ugyanis reggelente a különböző szállodáktól a BITEC-be, este pedig vissza különböző buszok vitték-hozták (ezt az OCLC fizette), tömegközlekedés nem volt, legfeljebb taxit lehetett fogadni.

A konferencia védnöke a thaiföldi király volt, akit személyesen egyik lánya, Maha Chakri Sirindhorn hercegnő képviselt. Ő volt a nyitó plenáris ülés vezérszónoka (beszéde a KMK-ban megvan), és a továbbiakban részt vett több szekcióülésen is. (Róla érdemes még megjegyezni, hogy 1994. márciusában – szintén a király képviseletében – hivatalos látogatáson volt Magyarországon, és március 18-án az OSZK-ba is ellátogatott – ez az Ő kívánságára került a programba.) A kiállítás a korábbi években tapasztaltakhoz képest szerényebb, visszafogottabb volt.

A konferenciának 117 országból összesen 2237 résztvevője volt: 1980 rendes résztvevő, 53 fő egynapos résztvevő, 204 kísérő (férj, feleség stb.). A legtöbben a következő országokból voltak: USA (310), Thaiföld (305), Kína (162), Oroszország (112), Franciaország (102), Nagy-Britannia (91), Dánia (60), Svédország (58), Ausztrália (57), Malaysia (56), Magyarországról Gazdag Tiborné (OSZK), Hegedűs Péter (OSZK), Rima Kupryte (OSI), Poprády Géza (OSZK) és Szántó Péter (OMIKK) vett részt.

A választásokról

Az IFLA elnökségében (Executive board) négy tagnak járt le a mandátuma (háromnak véglegesen, egy újraválasztható volt). A megválasztott új tagok: Ingrid Parent (Kanadai Nemzeti Könyvtár), Claudia Lux (Központi és Tartományi Könyvtár, Berlin), Jerónimo Martínez González (Andalúziai Könyvtár, Spanyolország), újraválasztva: Borge Sorensen (Városi Könyvtár, Koppenhága). A választás érdekessége volt, hogy a lejárt mandátumú – és már újra nem választható – orosz Jekatyerina Genieva és kínai Sun Beixin helyére nem került be az orosz, illetve kínai jelölt, így ez a két nagy ország nincs képviselve az elnökségben.

A szekciókban is voltak választások, és ennek kapcsán megemlítendő, hogy az Időszaki Kiadványok (Serial Publications) szekciójának vezetőségébe beválasztották – információs koordinátornak – Gazdag Tibornét (OSZK), a Magyar ISSN Nemzeti Központ vezetőjét. Gratulálunk és sok sikert kívánunk neki!

Szubjektív beszámoló I.

Jómagam elsősorban az állományvédelmi szekció és a nemzeti könyvtári szekció ülésein vettem részt, továbbá a Nemzeti Könyvtári Igazgatók Konferenciájának (CDNL: Conference Directors of National Libraries) egész napos ülésén. (A CDNL ülés nem tartozik hivatalosan az IFLA konferencia programjához, de gyakorlati okokból ekkor szokták megrendezni, mert ilyenkor jön össze a legtöbb nemzeti könyvtári igazgató – vagy képviselője – a világból.)

Általános tapasztalatom volt, hogy gondot jelent az elektronikus dokumentumok – különösen a nem kézzelfogható információhordozón megjelentek – beszerzése a nemzeti könyvtárak számára. Az egyértelmű, hogy az online publikációk is a nemzeti örökség részét képezik, ezek megőrzése nemzeti könyvtári feladat. Általános nézet, hogy nagyon fontos a (nemzeti) könyvtárak és a kiadók közötti párbeszéd, jó együttműködés.

Az UNESCO képviselőjétől, Abdelaziz Abid-től kapott tájékoztatás szerint az UNESCO egy egységes kötelességhirdetéssel kapcsolatos dokumentumot készít elő, nem akarnak külön az audio-vizuális vagy elektronikus dokumentumokkal foglalkozni. Ez a jövő év tavaszára várható. Érdekes, hogy Hollandiában – ahol egyébként nincs kötelességhirdetés jogszabály, a kiadók – megállapodás alapján – hozzájárulnak ahhoz, hogy a Királyi Könyvtár (= holland nemzeti könyvtár) megőrzésre megkapja mind az offline mind az online elektronikus kiadványokat.

A CDNL nagyon pozitívan értékelte azt az összehasonlító tanulmányt, amelyet a Kanadai Nemzeti Könyvtár készített a nemzeti bibliográfiáért felelős szervezetek (agency) szerepéről a nemzeti dokumentumtermés bibliográfiai számbavételében. (A tanulmány – amelyhez az OSZK is szolgáltatott adatokat – a KMK-ban megvan.)

Peter Lor (Dél-Afrika) és Marianne Scott (Kanada) – a CDNL 1998. évi ülésén kapott felkérés alapján – előterjesztett egy meghatározást a „nemzeti könyvtár” -ra vonatkozóan a CDNL számára, amit az el is fogadott.

A meghatározás így szól:

„A konferencia [ti. CDNL] tagság szempontjából egy nemzeti könyvtár eredetileg az állam által (közvetlenül vagy közvetve) alapított intézmény, amely felelős az országból származó vagy a vele kapcsolatos hiteles örökség (elsődlegesen a publikált anyagok minden típusának) átfogó gyűjtéséért, bibliográfiai számbavételéért, megőrzéséért és hozzáférhetővé tételéért; és amely felelős lehet az ország könyvtárai hatékony és eredményes működésének elősegítéséért is olyan feladatok révén, mint a nemzeti szempontból fontos gyűjtemények menedzselése, gondoskodás az infrastruktúráról, az ország könyvtári és információs tevékenységének koordinálása, nemzetközi kapcsolatok és vezetési gyakorlat. Szabályszerűen ezek a felelőségek formálisan is rögzítettek, rendszerint törvényben. E meghatározás szempontjából egy ország szuverén, független államot jelent.”

Talán nem érdektelen megemlíteni az utolsó mondatnál kapcsolatban, hogy van katalán nemzeti könyvtár és van quebeci nemzeti könyvtár, az előbbi igazgatója részt vett a CDNL ülésen, az utóbbi nem, noha ott volt Bangkokban. És részt vett a CDNL ülésen az Orosz Nemzeti Könyvtár (Szentpétervár) (emlékeztetőül: a volt Szaltikov-Scsedrin Könyvtár) igazgatója és az Orosz Állami Könyvtár (Moszkva) (emlékeztetőül: a volt Lenin Könyvtár) igazgatója is.

E definíció (második részének) fényében érdekes volt hallani a szlovén kollégán előadását a nemzeti könyvtári szekcióban a szlovén nemzeti könyvtár szerepéről az ország könyvtári rendszerében: állománygyarapítástól kezdve a berendezések beszerzéséig központi irányelvek érvényesülnek. Kétségtelen, hogy ez a megoldás bizonyos tekintetben hatékony és gazdaságos lehet, de a hallgatóság körében nem tűnt túl rokonszenvesnek az erős központosítás.

A könyvtárlátogatások során a Thai Nemzeti Bank könyvtárát volt módomban megnézni. A mintegy 30 ezer kötetes könyvtár külső olvasókat is fogad, „banki” minőségű, kulturált környezetben. A Dynix rendszert használják. A „Budapest-re” -re egy adat jött elő: LAJTA, Hans: Budapest. APA Publisher, Singapore, 1995. 103 p. (nincs meg az OSZK-nak). A „Hungary” 41 találatot eredményezett. Hegedűs Péternek a tőzsde könyvtárában rosszabb tapasztalatai voltak.

Szubjektív beszámoló II.

A repülőtéren a következő felirattal fogadják az érkezőket: „Üdvözljük a mosoly országában.”

Valóban végig tapasztalhattuk, hogy a thai emberek nagyon kedvesek, mosolygósak. (Akkor is, ha be akarják csapni az embert: beülsz a taxiba, megmondod, hová akarsz menni. Jó, mondja mosolyogva a taxis: 200 baht. Nem, mondod te, és mutatod, hogy kapcsolja be a taxiórát. Mosolyogva bekapcsolja, és a végén mosolyogva fogadja a 60 bahtot is, amennyit a taxióra mutat.)

Kilépve a repülőtéri légkondicionált épületből, a taxira várva arrébb akartam menni, mert azt hittem, hogy a reptéri mosókonyha szellőzője alatt állok. Nem: a 33-35 °C és a nagyon magas páratartalom miatt van ez az érzés, amit egy finn kollégán úgy fogalmazott meg, hogy náluk benn van a szauna, Bangkokban pedig az utcán. Az új épületek mind légkondicionáltak, a taxik is. Ha a külföldi már nem bírja a hőséget, bemegy egy üzletbe lehűlni.

Rengeteg új irodaház, szálloda van a városban, és hatalmas bádogyáros-részek is. Az élet az utcán folyik: sütnék, árulnak, cipőt javítanak, ruhát varrnak a járdán. Óriási a forgalom. Ezen úgy próbálnak segíteni, hogy az utca fölé beton lábakra egy gyorsforgalmi utat építenek – fizetni kell rajta –, sőt egy harmadik szint is épül: ennek az égi vasútnak az első szakaszát december 5-én, a király 72. (vagy másképpen 6. ciklikus) születésnapján nyitják meg.

Nagyon szeretik a thai emberek az elefántot. A Bangkok Post című újságban pl. a kelet-timori válságról szóló beszámolóknál fontosabb hír volt végig, amíg ott voltunk, hogy hogy van Motala, az elefánt, „aki” a burmai határ közelében aknára lépett, és a bal első lába súlyosan megsérült. Az is előfordult, hogy este a járdán az ember szembetalálkozott egy elefánttal, amelyet épp arra sétáltattak.

A magyarokról nem sokat tudnak; többször is előfordult, hogy miután meg-tudakolták, honnan jöttem, a következő kérdés az volt: milyen nyelven beszélnek ott, esetleg angolul?

A következő IFLA konferenciákról

A záró plenáris ülésen elhangzottak a meghívások a következő két IFLA konferenciára: 2000-re Jeruzsálemben, 2001-re Bostonba (USA) invitálják a könyvtárosokat. 2002-ben Glasgow, 2003-ban Berlin lesz a házigazda. És bejelentették a döntést a következő két helyszínről is: 2004-ben Szöul, 2005-ben Buenos Aires rendezi a konferenciát. Természetesen mind a dél-koreaiak, mind az argentinok nagy örömmel és lelkesedéssel fogadták a bejelentést.

Ismeretes, hogy a 2003-as konferencia megrendezésére Budapest is pályázott, de Berlin lett a győztes. A bangkoki helyszín, a BITEC ismeretében ez teljesen érthető. Mi nem tudtunk hasonló színvonalú helyet felajánlani – de ezt a problémát nem a könyvtárosoknak kell megoldaniuk. Az illetékeseknek 2006-ig mindezenre van idejük.

Poprády Géza

Az ALA '99-es nagykonferenciája, avagy az évezredvég könyvtári kihívásai

Bevezetésül teljes szövegében idézem *A könyvtár: amerikai érték* című kiáltványt, amelyet az Amerikai Könyvtári Szövetség (ALA) idén tett közzé:

Amerikában a könyvtárak mindazon közösségek talpkövei, amelyeknek a szolgáltatásra hivatottak. Az amerikai könyvtárakban a könyvek, eszmék, források és információk szabad elérése az oktatás, a munkaszerzés, a szórakozás és az öngazgatás alapvető érdeke. A könyvtár jelenti minden nemzedéknek azt az örökséget, ami a múlt hagyatékát és a jövő ígérését nyújtja. Meggyőződésünk szerint a könyvtáraknak – avégett, hogy a 21. században szabadon mozdítsák elő és védjék a közösség javát – bizonyos alapelvek biztosítékára van szükségük. E cél érdekében ismeretlen hitet teszünk ama kötelezettségünk mellett, mely az általunk szolgáltatott emberekhez fűz:

- *Védjük minden ember – nem csak felnőt, hanem gyermek- és serdülő ember – alkotmányos jogát, hogy a könyvtári forrásokat és szolgáltatásokat használja;*
- *Becsben tartjuk nemzetünk sokféleségét, és arra törekszünk, hogy ez a változatoság az általunk szolgáltatott közösségnek nyújtott források és a szolgáltatások teljes színképében tükröződjék;*
- *Hangsúlyozzuk minden szülő és gyám felelősségét és jogát, hogy gyermekeiket a könyvtárba, annak forrásaiba és szolgáltatásába bevezessék;*
- *Kapcsolatot teremtünk az emberek és az eszmék között azzal, hogy mindenkinek segítséget adunk a könyvtári források közötti válogatáshoz és ahhoz, hogy e forrásokat az emberek jól kamatoztathassák;*
- *Védjük a könyvtári források használatában minden ember személyiségét és a könyvtárhasználat bizalmas jellegét;*
- *Védjük az egyénnel azt a jogát, hogy véleményt nyilvánítson a könyvtári forrásokról és a szolgáltatásokról;*
- *Ünnepeljük és őrizzük demokratikus társadalmunkat azáltal, hogy minden ember a nézetek, vélemények és elképzelések lehető legszélesebb skáláját ismerhesse meg, és így módja legyen egész életén át okulni – tájékozódni, olvasni, művelődni és kulturálisan gazdaggá tenni.*

A világ szüntelenül változik, ezek az alapelvek azonban túlmutatnak ezeken a változásokon, és egy dinamikus műszaki, társadalmi és politikai környezetben érvényesek maradnak. Az Egyesült Államok könyvtárai ezen elveket magukévé téve olyan jövőt támogatnak, amelyben a világ nagyra értékeli és védi a szólásszabadságot, becsben tartja a különbségeket éppúgy, mint az azonosságokat, és amely tiszteli az individuumot és annak meggyőződéseit – mindenkit a tényleges egyenlőséghez és szabadsághoz vezetve.

Az ALA 118. konferenciája (New Orleans, '99.06.24–30.)

Az amerikai könyvtáros szövetség igen ambicionálja, hogy éves nagytalálkozóira, pontosabban azok nemzetközi elő-konferenciáira sok-sok országból hívjon meg könyvtárosokat. Idén is ezt tették, ennek keretében jött a chicagói ALA-központtól meghívás e sorok írójának. Persze hazai támogatóimat (a Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériumát, a Soros Alapítványt, az OSZK-t) illesse dícséret azért, hogy a június utolsó napjaiban zajló 'annual meeting' magyar vendége lehettem idén.

Az eseményre ebben az esztendőben a nevezetes déli államban, Louisianában, New Orleansban került sor. Bár a több mint 24 ezer regisztrált résztvevő egyikeként aligha lehet teljes átnézetem az enormis program minden részletéről, érzékeltetendő mégis az ülések, panel-viták, kerekasztalok, szakbizottsági megbeszélések és egyéb alkalmak sűrűjéből kialakuló 'konferencia-dzsungelt': az éves találkozó hivatalos programkiadványa több mint 300 oldalt tesz ki. Igaz, a remekül, több metszet szerint szerkesztett útmutatóban igen jól lehet tájékozódni. Minden résztvevő, hóna alatt e vastkos köteggel (s a nyakában lengő névtáblájával), napokig vonulhatott a hatalmas konferencia-központban, hogy épp ott legyen és azon vehessen részt, ami az ő érdeklődési, speciális szakmai területéhez tartozó témával foglalkozik. Persze az alkalom, a helyszín, a konferencia eleven dramaturgiája mégis módot ad arra, hogy az amerikai könyvtárosok szellemi, szakmai ambícióinak fő vonalait e rendezvény tükrében felvázoljam.

A fent idézett, idén tavasszal megjelentetett proklamációt azért is hoztam az élre, mert a dokumentum – „charta”-jellegén túl – rávilágít az ALA aktuális szellemiségére: a szakmai felelősséget élesen, intellektuális szerénykedés nélkül, lendületes aktivitással proklamálják. A 'könyvtárról, mint amerikai értékről' szóló szavak sokak számára szolgálhatnak mintának, kollégáink a tengeren túl azonban tovább is lépnek: ez a nyilatkozat szervesen részét képezi stratégiájuknak, illetőleg magába foglalja a könyvtáros-szervezet ezredvégi öt fő cselekvési mezőjébe sorolt irányvonalát.

Az amerikai kollégák kedvelik a jól megragadható, megjegyezhető jelszavakat, ha úgy tetszik 'szlogeneket'. (Olyanok ezek, mint egy nagy kötet főbb fejezetcímei; bár azon sem csodálkoznék, ha egyeseket egy egészen más társadalmi rendszer egykori 'ünnepi jelszavaira' is emlékeztetnének.) Könyvtárügyük, könyvtárpolitikájuk öt célköre, a szakmai fejlesztés és aktivitás vezérfonalai a 20. század végén a következők:

- Változatosság (az állományokban, a szolgáltatásokban, a tevékenység stílusában stb.);
- Az oktatás és a – régi szakszavunkkal – 'permanens művelődés';
- Mindenkinek egyenlő esély a könyvtári források elérhetőségéhez, hozzáférésehez;
- Szellemi szabadság (az információkban, a hozzáféréseben, a véleménynyilvánításban);
- Az olvasói kultúra ügye a 21. században.

A proklamáció szövegéből és ebből az akciótervből nem nehéz kihüvelyezni, hogy az ALA (remélhetően: egyszer s mindenkorra) a 18. század végén megfo-

galmazott szabad embereszmény kulcs-értékei mellett teszi le a voksot, hiszen a bevezetésként hozott nyilatkozat utolsó szavai a 'szabadság, egyenlőség, testvériség' hármas jelszavából kettőt szó szerint citálnak. A kiáltvány egésze pedig a társadalommal való szoros partnerség lelkületét tükrözi.

A szabadság és a korlátok

A konferencia vezér-jelszava idén ez volt: „Ünnepeljük az olvasás, a tanulás és a kapcsolat-teremtés szabadságát!”.

Nem véletlen tehát, hogy a több mint kétezer külföldi meghívottól is azt várták, hogy a szellemi szabadság globális perspektívájához szolgáltatassanak információt egy fél napot átívelő nagyszabású kerekasztal beszélgetésen. Mivel a konferencia egész anyaga Interneten elérhető, jómagam ennek a programnak csak a közel kétharmadát tudtam „élő adásban” venni – különösen lebilincselőek voltak a közép- és kelet-európai (bakui, szófiai) kollégák figyelemre méltó helyzet-elemzései a '90-es évek 'poszt-szovjet' könyvtári viszonyairól, de volt mit tanulni a remek taiwani előadásból és az ausztrál referátumból is.

Am a szabadság és a korlátok, a szolgáltatások sokszálú kapcsolatrendszerei és ezek limitjei igen sok vonatkozásban foglalkoztatják az amerikai szakembereket. Miután a nagyrendezvény idén a 21. századra felnőtté érő gyerekek könyvtárhasználatának problematikáját különösen előtérbe állította, a számunkra még elképzelhetetlen mértékben „internetesített” információ-fogyasztás és az ezzel kapcsolatos szennyeződés különösen élesen jött elő. Az ifjúság morális fenyegetettségével, a szűrést jelentő szoftverek ügyével különösen sokan foglalkoztak. Maga az amerikai kongresszus is tárgyalta a kérdést, és jól érzékelhető, hogy ebben az esetben a liberális társadalom önkorlátozásának felelősségéről van szó (ami némiképpen analóg a fegyvertartás és -használat körüli politikai-erkölcsi vitákkal). A gyerekeknek, a fiataloknak, különösen a hátrányos helyzetű rétegeknek nyújtott, a felnőtt (szülői, iskolai világgal partneri viszonyban tervezett) szolgáltatások roppant változatos lehetőségeit villantották fel a szekció-előadások, miközben a több tízezer négyzetméteres kiállítási térben egymást érték a gyermekkönyvek íróival, gyermekkönyv-illusztrátorokkal és -kiadókkal együtt szervezett bemutatók és találkozók.

Kiállítók és posztterezők

Az amerikai könyvtári világ: hatalmas piac. Érthető, hogy sok ezer kiállító cég jön el oda, ahol ennek a piacnak a kulcsszereplői ilyen népes számban jelennek meg. Számítógépes multinacionális cégek, kiadók, bútor- és bibliobusz-gyártó cégek mellett bámulatos az a technológiai invenció, amellyel az információs társadalom ipari szállítói jelentkeznek. Ha valaki nem céltudatosan, azaz nem lehetséges vevőként, hanem csak nézőként – mint valami könyvtárellátási 'mese-palotában' – bolyong e terekben, szinte beleszédül a kínálat bőségébe és változatosságába.

Ám ebben a kiállítási térben zajlottak azok a poszter-bemutatók is, ahol a magyar vendégnek is képviselni valója akadt: egy megszerkesztett kiállítási tábla (mondjuk: egy nagyméretű falíútság) formájában a magyar könyvtári törvényről és a hozzá kapcsolódó Országos Dokumentumellátási Rendszerről tájékozódhattak az ő asztalánál az érdeklődők. Mivel ezek a honi dolgok (melyekről – el lehet mondani – vezető amerikai szakemberek is odaadó figyelemmel kérdeztek) e lap olvasói előtt jól ismertek, legalább e poszter-bemutatók tematikájából had adjunk ízelítőt.

A „globális könyvtári gondolkodást” célzó poszter-bemutatók között – a magyar anyaggal egyidejűleg – egyebek között ilyen témák szerepeltek: „A bibliocentrum. Egy újfajta könyvtári együttműködési szolgáltatás” (Kanada), „A taiwani közkönyvtári számítógépes hálózat”, „Együttműködésen alapuló információ elérés” (Oroszország, Szentpétervár), „A Jamaica project: Információs alapkészségek a szinttartó fejlődéshez”, „Könyvtárak Svájcban: a kicsi – szép”.

Valami – New Orleansról

A Mississippitorkolatától nem messze fekvő, népességét tekintve kb. Budapest nagyságú város kített magáért, hogy méltó gazdája, vendéglátója legyen a könyvtárosok nagy találkozójának. Az olvasásról, a tanulásról, a kapcsolatokról szóló jelmondatot hirdető zászlók lengtek szerte a városközpontban – a konferenciának helyet adó hatalmas központ mellett a helyi World Trade Center és a nagy szállodák tanácskozó-termeiben is zajlottak a párhuzamos rendezvények. New Orleansban, ebben a francia gyarmati múlt örökségét és az egykori déli kultúra nemes rekvizitumait őrző vidám szellemű városban remek műgyűjtemé-

nyekkel ismerkedhettek meg a látogatók, a jazz szülőhazájaként pedig sok-sok utcai és zárttéri vidámságot kínált. Mivel ezek az éves találkozók nekik is 'vándorgyűlések', sok olyan amerikai kolléga volt, aki maga is első ízben járt ezen a szabad szellemet és a hagyománytiszteletet oly érdekesen ötvöző helyen.

* * *

Amiről keveset hallottam – mondhatni: árulkodó módon szinte semmit – az a pénz, a pénzforrások. Nem azért, mintha amott korlátlanul rendelkeznének vele, hanem mert (talán) nem illendő ez a téma. Ahogy a magánembernek, úgy az intézményeknek is 'magánügye', hogy a fenntartóktól és a szponzoroktól, alapítványtevőktől, támogatóktól miként szerzik meg. Az éves találkozón viszont sok szó esett a célszerű menedzsmentről, a hatékonyságról, az irányítási technikákról. Úgy tűnik előttem, hogy az amerikaiakban – s köztük a könyvtárosokban is – az idealizmus, vagyis a morális, szakmai alapelvek „csillagainak” megjelenése és a józan pragmatizmus jól megfér egymással. Megmondják az értékek, a fontos dolgok mibenlétét, és nekiállnak megkeresni a hozzájuk vezető ésszerű utakat.

Fogarassy Miklós

Író, ne írj!

Sajnáltnám, ha csalódást okoznék, a Könyvtárosok Egyesületétől én arra az előadásra kaptam felkérést, hogy „Az író és a könyvtár.” A kinyomtatott programfüzetben viszont az a cím szerepelt, hogy „Az írók helyzete ma.” A kettő nem egészen fedi egymást, de szívesen beszélek az írók helyzetéről – látom is, élem is –, már nem olyan mélységben, amilyent egy elmélyültebb elemzés, felkészülés eredményez.

Elmondhatom például, hogy írónak lenni a nyolcvanas években tűrhetően vonzó volt. Sokan választották az írói pályát, mert nagyobb szellemi szabadságot adott, mint a többi. Stílárís, esztétikai kérdésekbe durván – hangsúlyozom, durván – már ritkán szóltak bele, és ha az előírt, fontosabb játékszabályokat betartotta, publikálhatott, megjelent, amit írt. Ezáltal lettek az írók a rendszer megtűrt, egyúttal eltartott ellenzéke is. Meg lehetett élni belőle, legfeljebb kiadói, szerkesztői, újságírói állást vállaltak mellette.

Ma – pusztán azért, hogy elmondhassa valaki, mit gondol – nem lesz senki író. Ennek ellenére most is sok író van, a kiadott könyvek száma, az Írószövetségbe jelentkezők száma állandóan nő, nem csökken.

Feltételezem, az okok között ott van az is, hogy azok a tudati változások, amelyek az emberek sorsdöntő elhatározásait befolyásolják, hosszabb idő alatt zajlanak le. Ezért, talán, az írói, költői mesterség presztízse, a létezésre, sőt, a politikára gyakorolt hatása is olyasfélének tűnik az embereknek, mint volt – holt a változás már tíz éve elkezdődött. Azt sem lehet elhallgatni, hogy az írók egzisztenciális helyzete nagyon megváltozott. Nem túlzok, ha azt mondom, hogy

az írók hetven-nyolcvan százaléka a megjelent könyvéért jelképes honoráriumot kap vagy egyáltalán nem kap semmit. Mégis inkább ezt választja – ha a kiadó ilyen áron megjelenteti a könyvét –, sőt, a kiadás költségét is, szponzorok segítségével, magára vállalja, ha tudja.

Tehát ha az író szerepét, mai helyzetét nézzük, átmeneti állapotot tapasztalunk. Mindenkinél át kell gondolnia írói létezését, az írói mesterséget – ám nemcsak a hazai politikai változások miatt, hanem az ezredvég technikai változásai, a digitális kultúra megjelenése miatt is. Egyben nem kételkedem, hogy a nagy írói alkotások a világ alakulása, jövője szempontjából ezután is éppen olyan fontosak lesznek, mint a tudományos, a gazdasági és a technikai felfedezések, hogy a huszonegyedik század Háború és békéje – a magyar irodalomból szándékosan hadd ne mondjak példát – ugyanolyan nélkülözhetetlen vagy korszakfordító lesz, mint a rákellenes gyógyszer, a bárhol fogható tévé-adások vagy a környezetkímélő közlekedés.

Az író és a könyvtár

Az írónak – élete különféle szakaszaiban – nagy fontosságú lehet a munkájában a könyvtár. Sokféle okból. Egy könyvtár nemcsak jelképesen, valóságosan is felette van a városi élet zűrzavarának és zajának – a „totális valóságnak”. Nem a piac, a kocsmák, a bevásárló központok, a sportcsarnokok, a pályaudvarok állandóan változó képét tárja elénk, hanem az emberi gondolkodás sok évszázados dokumentumait. Van, akinek rejtekhelye a könyvtár, olvasó- és írószobája, tájékoztató pontja, biztos menedéke, ahol nemcsak a határidőre megrendelt írásokat lehet elkészíteni, hanem ahol – szerencsés esetben – a nem tervezett és ajánlékba kapott gondolatok is megszülehetnek. Talán azért, mert az olvasóterem, a kutatószobák aurája védeltséget ad, a termékeny csend, a függetlenség, az idő más léptéke védőburokként veszi körül az ott lévőket.

Hadd hivatkozzam Máraira – majd később is, még egyszer –, aki emigráns életében a washingtoni, New York-i könyvtárakat tekintette második otthonának. »Ezek a két-három órák a New York-i könyvtárak valamelyikében, estefelé, pótolják azt, ami száz év előtt a társas élet volt. Ahogy a klubban az esti látogató keres egy karosszéket, hogy tereferéljen egy másik klubtaggal, úgy „beszélget” a látogató, estefelé a New York-i könyvtárban, találomra, valamelyik alkalmi vitapartnerrel, Saint-Simonnal, Nietzschevel, vagy Simenonnal... Ez nem olvasás, hanem társalgás.«

Hogy saját érveimet is elmondjam: nekem vagy tíz éve az Országgyűlési Könyvtár a dolgozó-helyem és rejtekhelyem. Önök biztosan jártak már ott, mégis, hadd mondjam el, hogy a Dunára néző két kutatószobája, hosszú olvasóterme a fával borított mennyezettel, lépcsői, csillárai, faragott karzata, bútorai a főváros egyik legszebb hagyományos könyvtárává teszik. Az asztalok, a lámpák, a könyvszállító liftek, a számítógépek, amivel a könyvtár dolgozói segítenek megkeresni a könyveket, mind-mind arra szolgálnak, hogy a könyvtár műhely legyen, ahol a szellemi táplálékot az emberek megemésztik. Hogy ez a politikával, közélettel, kultúrával átszőtt háttér-világ segítsen megszületni olyan gondolatokat, amelyek értelmezik és remélhetőleg jó irányban mozgatják a világot. Segítsen olyan mű-

veket létre hozni, mint a Gondolatok a könyvtárban, mint Borghes esszéi, Joyce Ulyssese, Thomas Mann József és testvérei c. regénye eredeti műveket ugyanúgy, mint tanulmányokat, kritikákat.

Másként milyen az Országgyűlési Könyvtár? Előképe – feltehetően ennek is – , mint a múlt században sok más kányvtáré, a kaszinók olvasó szobái voltak, ahova szakkönyveket és irodalmat vásároltak. Az 1832–36-os országgyűlés alatt Pulszky Ferenc és Lovassy László joghallgató, hozta létre az ún. „Társalkodási Egyesület”-et, ennek már saját könyvtára volt többek között betiltott politikai művekkel. Alapszabálya szerkesztésében részt vettek Deák Ferenc, Kölcsey Ferenc és Wesselényi Miklós – de ez csak előkép volt. Még 1848-ban sincs valójában önálló kányvtár, s bár 1848 júliusában Szemere belügyminiszter könyv-és alirattárnokot nevez ki az „intézmény” élére, ténylegesen csak 66–67–68-ban jött létre.

Az alsóház könyvtárát a Bródy Sándor utcában, az Ybl Miklós által tervezett épületben helyezték el – tudjuk, eredetileg tíz évig akarták itt tartani az országgyűléseket, évtizedek lettek belőle. S mert se a képviselőház nem fért el, se a könyvtár, a könyveket átvitték a Nemzeti Múzeumba, s amikor Gicz Ignác képviselő hagyatékát megörökölte a könyvtár, ez is szűk lett. A több mint hétezer kötetet visszavitték a Sándor utcai régi képviselőházba, és társalgóban, étteremben, elnöki szobában, mindenütt könyvek voltak. 1902-ben kezdődött el a költözés a Steindl által tervezett, Duna-parti Országházba, és elfoglalta mai helyét, a kupola alatt, a középső szárny földszinti, félemeleti részén. Feladata változatlanul az országgyűlés sokoldalú információs ellátása lett, és jogi, politikai, történelmi szakirodalom mellett az irodalmi, nyelvtudományi, földrajzi, néprajzi stb., tájékoztatás.

///

Hogy magyarázatot adjak a címre, „Író, ne írj!”, hadd idézzem Vörösmartyt.

*„Miért e lom? Hogy, mint juh a gyepen,
Legeljünk rajta? Léha tudománytól
Zabáltan elhenyéljük a napot?
Irtózatoss hazugság mindenütt!”*

Valóban, mennyi hazugság található a könyvtárakban! Keresnünk se kell, töménytelen sok hazugságra akadunk. Kártékony prófétai küldetéstudatra – lásd: Szamuely Tibor: Válogatott cikkek és beszédek –, ál-igazságokra, fél-igazságokra, történelem-hamisításra.

„Író, ne írj!” – kiált föl Szerb Antal mondatával, önkéntelenül, a megszedült olvasó. Mindenekelőtt ne hazudj. Ne lopj. Ne mondd el újra, amit mások már elmondtak. Ne másolj ki oldalakat a lexikonokból, a Tények Könyvéből, az Aforizmák Könyvéből, a Szemlékből, a Bibliográfiákból, az Illemtan Kódexekből.

Jön az ambiciózus fiatal kutató, a doktorandusz vagy írójelölt, lehozhat hat könyvet, tizenhat folyóirat-évfolyamot, és megírja saját dolgozatát, memoárját.

Mennyi könyvet bír még el a föld? Nem fogja megbénítani az emberi agyat ez a tömördek betű, a tudás vagy vélt tudás? Amikor az írást „feltalálták”, számí-

tottak erre? Hogy a világ legnagyobb könyvtára, a British Múzeumé vagy a washingtoni Library of Congress, több mint kétmillió könyvben őrzik a dokumentumokat, a múltat, a föld és az emberiség előéletét?

Ha egy nemzetközi könyvvásár, könyvkiállítás termeibe bejutunk, és megnézzük a világ különböző részeiről érkezett könyvutcákat vagy hazai könyvünne-pünk, az idei hetvenedik könyvhét ajánlatát végignézzük, lehet, hogy szédüléshez hasonló érzés fog el bennünket? S azt kérdezzük: nem tévesztettünk irányt? Vagy arányt?

„Író, ne írj!” Szerb Antal egyik írásának a címe a „Gondolatok a könyvtárban” kötetből. Arról szól ez a kötetzáró írás: felejtsd el a kor jelszavát, hogy az író is mesterember. Felejtsd el, hogy olyan korban élsz, amikor téged is magával ragad a termelés féktelen tempója, és te is árut akarsz dobni a piacra, minél többet, minél gyakrabban. Rossz látni, írja Szerb Antal, hogy az írók újra és újra elmondják azt, amit már elmondtak, mert iszonyodnak a hallgatástól.

Amikor belépünk egy hatalmas és szép könyvtárba, megeshet, hogy úgy ére-zük, a Gutenberg galaxis sok könyve úgy nő fölénk és úgy nehezedik ránk, mintha nekünk kellene a hátunkon tartani valamennyit. De egyúttal az is eszünkbe jut-hat, hogy egy Vörösmarty-vers súlya annyi, mint egyetlen papírlapé, miért ne bírnanék el azt a három grammot? Épp azét a költőt, aki a magyar költészet legmerészebb elképzeléseit is megvalósította?

Író, ne írj, ha csak azért írsz, mert a semmittevéstől való félelem hajt a munká-ra. Vágj fát. Kaszáld le a parlagfüvet. Áruj újságot. Égess gazt. Gyűlöld a betűt, szeresd a betűt, de csak akkor írj, ha olyat akarsz elmondani, amit még nem mondtál el. Más se.

Megint Máraira hivatkozom. Amikor Márai 1947-ben megértette, hogy nem tud itt élni, el kell mennie, mert nem akar egy kommunista ország polgára lenni, majdnem egy évig készült a távozásra. „Nem akartam úgy elmenni” – írta –, „hogy ne vigyek magammal valamit a hosszú útra. De ez nem volt egyszerű, mert nem tudtam, mi az a valami... Magyar írók könyveit olvastam. Nem az ismert, becsült és szeretett klasszikusokat... hanem a kevésbé híres, részben már elfeledett írók-nak és költőknek írásait, akik elkallódtak az elüzetliesedett, divatos és kivilági-tott nevek után kullogó versenyben... Ezek az elfeledett, sikertelen, kitűnő írók gazdag útravalót adtak. Az ő műveiken át igazibban láttam, mit veszítetek, ha el-megyek innét... Ezt akartam magammal vinni.”

A búcsú utolsó aktusa végül is így zajlott: Márai fölmege az Akadémiai könyv-tárba, majd az Akadémia főtitkárához, aki a fiókjából előkeresi és megmutatja neki Arany kéziratait. – Egy ceruzával írt, sokat javított kéziratot: a Toldi sze-relmét. – Tartozott hozzá egy vastag füzet, kortörténeti jegyzetekkel, öltözékek-ről, jogszokásokról. Arany ekkor már nem tudott olvasni, látása megromlott, felesége és fia olvasott fel neki, de írni vakon is tudott, a Toldi szerelme minden sorát saját kezével írta.

Fogadjuk el ezt a képet, ezt a jelenetet érvként, tömondatos állításként: ennyi az irodalom ereje.

Vathy Zsuzsa

Elhangzott az MKE XXII. Vándorgyűlésén, Pápán.

Az MKE Műszaki Könyvtáros Szekciójáról

Jubileumi évfordulóhoz érkezett a Műszaki Könyvtáros Szekció. Jövőre, majdnem az ezredfordulón, 2000. december 18-án lesz 30 éve annak, hogy Vajda Erik (elnök), Hartai Magda és Kovács Dezső (titkárok) vezetésével megalakult az MKE második, ezen elnevezésű szekciója. Nevünket a tagság egyetértésével azóta is őrizzük, pedig a műszaki könyvtárosok, illetve a műszaki könyvtári területen dolgozó könyvtárosok és egyéb szakemberek mellett utóbb csatlakoztak hozzánk a mezőgazdaságiak, akik később önállósodtak, majd az orvosi könyvtárosok, akiknek önálló csoportja van a szekción belül. Ebből a jubiláris alkalmából kezdtem el múltunkkal, történetünkkel foglalkozni, és viszonylag rövid idő alatt egy kisebb dolgozat állt össze, amit kiegészítettem a majd harminc évet felölelő eseménynaptárral. Ezt a dolgozatot az azóta fellelt dokumentumokkal, mások írásaival és az utóbbi eseményekkel szeretném, szeretnénk felfrissíteni, s lehetőség szerint jövőre megjelentetni.

Természetesen ez csak a kezdete a tervezett megemlékezésnek, 2000-ben (mindig döbbenettel veszem tudomásul, hogy ez a misztikus évszám létezik) több alkalommal, a nagyobb szakterületeket figyelembe véve kívánjuk a történeteket feleleveníteni, majd egy záró emléküléssel, szakmai rendezvénnyel szeretnénk összegezni ezt a 30 évet. Az sem titok, hogy Vajda Erik alapító tag, a szakkönyvtárügy meghatározó alakja, szintén jubilál jövőre, és szekciónk az ő 70. születésnapja alkalmából egy országos szakmai nap megrendezését kezdeményezte.

A jubileumok mellett a tavalyi vezetőségváltás is hozzájárult ahhoz, hogy áttekintsük múltunkat, szabályosan összegezzük tapasztalatainkat, és az ilyen kellemes napi feladatok mellett foglalkozunk a legfontosabb kérdéssel – szekciónk jövőjével is. Az alábbiakban ezekből a tapasztalatokból és a felmerült kérdésekből, válaszokból vázolok fel néhányat.

Vezetőségi tagként, immár kilencedik éve, azt tapasztalom, hogy sem elődeink, sem mi nem tudtunk kellő időt, energiát fordítani a szervezet (belső) működésének rendszeres áttekintésére, a benne rejlő lehetőségek, funkciók jobb kihasználására, hatékonyabb működtetésére. Az alapvető szándékok s az ebből adódó feladatok (szinte) nem változtak – tájékoztatás a könyvtár- és tájékoztatásügy és -politika aktuális trendjeiről, szakmai érdekképviselet, folyamatos képzés és továbbképzés, együttműködés más szervezetekkel stb. –, de jelentősen megváltozott és változóban van a társadalmi-politikai, gazdasági környezet, változott a szakma összetétele mind intézményi, mind pedig személyi szinten, sokszorosára emelkedett a szakmai szervezetek száma, hogy csak a jelentősebbeket mondjam azon indokok közül, amelyek befolyásolják szervezetünk működését.

Mindezen változások kezelése, menedzselése nem könnyű feladat. Az egyszerű túlélés, fennmaradás is feltételez valamilyen tevékenységet a szervezet, illetve a vezetés részéről, míg a hatékony, jó működéshez egyenesen szükséges a szervezeti munka stabilitása, rugalmassága, koordináltsága még olyan esetekben is, amikor viszonylag laza szerkezetű szervezetről van szó, mint a miénk.

Egy civil szervezet, így a szekció működését is az általa képviselt ügy társadalmi hasznossága, a kis vagy nagyobb közösségi célok érdekében kifejtett tevékenysége minősíti. Ezért minden szervezet számára célszerű időnként megvizsgálni, hogyan felel meg a vállalt feladatkörnek, milyen fokon, milyen hatékonysággal képviseli közösségének érdekeit.

Valahányszor áttekintettük a szervezet munkáját, mindeddig természetesen a szakmai kérdések domináltak, akár a múltra vonatkozó összegzésekben, akár a jövőre vonatkozó munkatervek összeállításában, a haladás irányának meghatározásában. Nem vagy alig fordítottunk figyelmet a szervezet „belső” működésére, a tagság összetételének alakulására, nem vontunk le lényegi következtetéseket a rendezvények tartalmi változásaiból, a tárgyalt kérdések és a látogatottság összefüggéseiből stb.

Fontos dolognak tekintjük az informáltságot, az együttműködést más szervezetekkel, ma ugyanis szinte nyomon követhetetlen s ezáltal kezelhetetlen a könyvtári rendezvények, programok, a tárgyalt könyvtárügyi, könyvtár-politikai kérdések sokasága, nincs kellően átgondolt tájékoztatási rendszerünk, de sajnos a szakmának sincs. Vannak próbálkozások, kezdeményezések, de a közös rendezvénytár nagyon hiányzik.

A Műszaki Könyvtáros Szekció az ún. speciális könyvtárak, szakkönyvtárak, tudományos könyvtárak, illetve az e könyvtárakban dolgozó könyvtárosok szakmai és gazdaságpolitikai érdekeit képviseli. Korábban ezt valamivel hangsúlyosabban és indokoltabban tette. Jelenlegi tagságunk nagyobb hányada országos intézményekben, valamint a felsőoktatásban dolgozik, kisebb hányada a régebbi terminológiával élve a műszaki-termelési területeken, a valamikori ún. műszaki könyvtárakban. A szekció kapcsolata tehát továbbra is szoros a műszaki-tudományos élettel, az ipar különféle ágazataival és kisebb mértékben a vállalkozások jelenlegi körével is. Fontos tehát számunkra minden bennünket érintő, ún. műszaki szekciós stratégia éppúgy, mint a hazai könyvtárügy stratégiai fejlesztési terve. Részvételünk közvetve és közvetlenül a gazdasági, a műszaki-tudományos életben, valamint a különféle, így a könyvtári stratégiák, a kutatási-fejlesztési irányok kidolgozásában és megvalósításukban igen fontos számunkra. Ez jelenti tevékenységünk, hasznosíthatóságunk, „civil” szerveződésünk működési területét, a jól képzett szakemberek egy csoportjának elkötelezett, felelősségteljes munkálkodását, a „köz, a közjó” érdekében. Egy olyan civil szervezet, mint a miénk is, oda-vissza hat, elsősorban rendezvényeinken, szakmai programjainkon keresztül.

Az intézményi támogatottság rendkívül fontos szerepet játszott és játszik a szekció életében még a jelenlegi megváltozott körülmények között is, amikor minimálisra csökkent az intézményi közvetlen támogatás lehetősége. (Nevetségesnek tűnik, de a fejkvótás munkahelyi telefonálási rendszerben, a maximált kártyás másolási lehetőségekkel, a korlátozott egyéb működési költségek között még az egyszerű napi munkakapcsolat tartása is nehéz, nem beszélve arról, hogy civil szervezet tagjának lenni magánügy, melyet szakmai érdekei miatt vagy támogat a fenntartó, vagy nem. Ezzel is szembe kellett és a további szigorodásokkal is szembe kell néznünk.) Szekciónk legnagyobb támogatója az OMIKK maradt, kapcsolatunk töretlen.

A megalakulástól kezdve a szekció taglétszáma folyamatosan nőtt, a szakmai közélet fóruma, a szakmai „műhely” vonzotta az érdeklődőket. Ugyanakkor a beszámolókból és levelezésekből az derült ki, hogy a nem-fizetők létszáma elérte a mindenkori tagság felét. A dokumentált levelezés nagy részének tárgya a tagdíjfizetéssel kapcsolatos. Ezen a téren is rendet kellett tennünk, már amennyire lehet. A szervezet mint gazdálkodó egység, mint önálló jogi személy, olyan nyilvántartás vezetésére és olyan gazdálkodási rend vezetésére köteles, amely (büntetés terhe mellett) megköveteli a szigorú számbavételt. Ezért a szekció, a korábbi, tulajdonképpen toleráns magatartást félretéve, fokozatosan megszüntetette mindazok tagságát, aki nem fizettek tagdíjat. Így meredeken visszaesett a regisztrált tagok száma (természetesen ehhez hozzájárult még a számtalan könyvtár megszűnése is), ugyanakkor többek között ennek köszönhetően is, bármily furcsának tűnik, nőtt a rendezvények látogatottsága. Úgy látszik, a tagság vállalása „tudatossá” lett, és ez fontos lépés a szervezet életében.

Elődeink 1978-ban elkészítették a szekció a tagjainak főhatóságok, ill. szakterületek szerinti megoszlását. E lista számunkra azt tükrözi, hogy a szekció tagjain keresztül mennyire volt jelen a műszaki-termelési, illetve egyéb ágazatokban, intézményekben.

Fontosabb adatok a tagság megoszlásáról:

OMKDK	55 fő
építőipar	32 fő
kohó- és gépipar	76 fő
könnyűipar	26 fő
közlekedés	13 fő
mezőgazdaság, élelmiszeripar	53 fő
nehézipar	38 fő
orvos-egészségügy	13 fő
egyetemek és főiskolák munkatársai	71 fő
Magyar Tudományos Akadémia in- tézmenyei	16 fő
nyugdíjas	11 fő
Összesen	404 fő

Egy mostani összesítés szerint a tagság összetétele a következőképp alakult az 1998 folyamán kiküldött tagnyilvántartó lapok alapján. (263 első helyen regisztrált egyéni tagunkból 192 küldte vissza az értékelés alapjául szolgáló időpontig a lapokat.)

Nem szerint:	
nő	168 fő
férfi	24 fő
Kor szerint:	
30 év alatti	10 fő
30–60 év közötti	137 fő
60 év fölötti	45 fő

Lakhely szerint:	
budapesti	162 fő
vidéki	30 fő
Végzettség szerint:	
könyvtári szakirányú egyetem	83 fő
főiskola	72 fő
egyéb egyetem	9 fő
egyéb főiskola	2 fő
középfokú könyvtáros	27 fő
Nyelvvizsgálóval rendelkező	105 fő
Foglalkoztatás szerint:	
vezető beosztású	52 fő
egyéb munkakörben	71 fő
nyugdíjas	55 fő
nincs munkahelye	2 fő
nem közölt adatot	12 fő
Intézmény szerint:	
egyetem, főiskola	34 fő
eü. terület, kórház	14 fő
vállalat	26 fő
országos intézmény (az esetleges el- térést a főállásban dolgozó nyug- díjas kollégák adják)	73 fő
A tagság időtartama szerint:	
0–5 év között	43 fő
6–10 között	24 fő
11–15 között	2 fő
16–20 között	8 fő
21–25 között	37 fő
26–30 között	38 fő
30 fölött	19 fő
nem válaszolt	21 fő

Ezek a számok beszédesek, de elsősorban azt mutatják, hol kell lépnünk a tagépítés terén.

Az 1990 decemberében megválasztott, új összetételű vezetőség egy társadalomilag, politikailag, gazdaságilag megváltozott Magyarországgal „találta magát szemben”, amikor szétetek a korábbi hálózatot alkotó struktúrák, és új formációk, új szervezetek jöttek létre mind a gazdaság színterein, mind pedig a társadalmi szerveződésekben. Ez a megbomlott világ azóta rendeződött, lassan ismét kialakul egy áttekinthető műszaki–gazdasági, ipari struktúra, ahol könyvtárosok, vállalati információs szervezők, információs menedzserek dolgoznak, akik most még hiányoznak körünkől, illetve csak igen kis mértékben vannak képviselve. Hiányuk kétszeres hiány, úgy érezzük nekik segítségre, nekünk pedig információkra van szükségünk ahhoz, hogy valóban képviselhessük a műszaki könyvtárügyet. Ilyen kevésbé képviselt terület még a pénzügyintézetekben, biztosítóknál, fegyveres testületeknél, különféle szakmai hatósági szervezeteknél dolgozók kö-

re, ahonnan szintén nagyon kevés információval bírunk, viszont tudjuk, hogy működnek könyvtárak, dokumentumtárak, információgyűjtő- és szolgáltató helyek. Ezen a téren feltétlenül lépni szeretnénk együttműködve szakmai intézményekkel és szervezetekkel.

A szekció az elmúlt években egyébként folytatta szakmai tájékoztatási tevékenységét a hazai és a nemzetközi könyvtárfejlesztési kérdések tárgyában, különösen két területen: a könyvtári menedzsment és a számítógépek, számítógépes rendszerek könyvtári alkalmazása területén. Miután a könyvtári szolgáltatások fejlesztése immár sok esetben külső, tehát nem „könyvtári” cégek szolgáltatásain, tevékenységén alapszik, megnőtt az ún. cégbemutatók száma, amelyek szolgáltatásaik felvezetésével színesítik a szakmai rendezvények sorát.

A szakma új kihívásainak megfelelően számítógép-, online- és Internet-használati tanfolyamokat indítottunk. A gazdasági nehézségek, valamint az átalakuló vagy éppenséggel vidéki intézmények megszűnése miatt (pl. a műszaki jelleg megszűnése egyes képző intézményekben) nem vidéki rendezvényeket, hanem külföldi szakmai tanulmányutakat szervezünk, ahol egy út közösségében találkozik a szakma, és ismerkedik meg más országok könyvtári, tájékoztatási gyakorlatával. Igen népszerűek ezek az általában évente kétszer megszervezésre kerülő szakmai utak (orvosi illetve tudományos-szakkönyvtári terület), és igen fontosak a könyvtárakban dolgozó munkatársak szakmai-erkölcsi önértékelésének helyes és egyben „európai” szemléletű kialakításában. Nő a külföldi konferenciákra, tanfolyamokra utazók száma, a szekció lehetőségei szerint támogatja a részvételt.

Rendszeres a könyvszakma legnagyobb rendezvényébe való bekapcsolódásunk, amely a második legnagyobb éves könyvtári rendezvénnyé nőtte ki magát. A Könyvtáros Klub és az egyéb könyvtári rendezvények, szakmai programok elindítása a tavaszi könyvfesztiválokra a szekció két vezetőjének köszönhető, s ma már a fesztivál kiemelt és leglátogatottabb eseményeinek számítanak.

Jelentősen 1989 után változott meg az érdekképviseleti lehetőség, illetve nőtt azon non-profit szervezetek száma, amelyek kulturális tevékenységgel, illetve szakmai, gazdasági érdekvédelemmel foglalkoznak. 1994-ben mintegy 26.000 egyesület (alapítványokkal együtt mintegy 40.000 szervezet, kb. 7 millió taggal¹) működött az országban, ebből (alapítványok nélkül) 1700 a kultúra és 5155 a szakmai, gazdasági érdekvédelem területén.

Ez nemcsak azt jelenti, hogy bárki kedve és érdeklődése szerint tagja lehet a legkülönbözőbb szervezeteknek, hanem azt is, hogy majdnem ennyi, kvázi-konkurrens szervezettel találja együtt magát a pályázatok, illetve állami támogatások pénzeiből részesülni akaró szervezet. De ha csak a Könyvtárosok Zsebkönyvének² adataiból indulok ki, akkor is több mint száz azon szervezeteknek (egyesület, szövetség, társulás, kamara stb.) száma, amelyek valamilyen fokon „érintettek” a könyvtári, tájékoztatási területen.

1 *Non-profit szervezetek Magyarországon. 1994. Bp.: KSH, 1996. 100 p.*

2 *Könyvtárosok Zsebkönyve: közhasznú adattár. Bp.: OSZK-KMK, 1995. 440 p.*

A non-profit szektor bevételeinek forrás szerinti megoszlását mutatja a következő táblázat (i.m. 6. 26–27 p.). A táblázatból az látszik, hogy a hazai non-profit szférának keményen kell dolgoznia akkor, ha eredményesen és hatékonyan kívánja működtetni szervezeteit. Az állami támogatás a fejlett országokban majdnem a duplája a miénknek.

A szektoron belül az egyesületek bevétele 1994-ben az alábbi forrásból származott:

Bevételi forrás	Arány
Állami támogatás	17,2 %
Magántámogatás	15,0
Alaptevékenység bevétele	31,6
Gazdálkodási tevékenység	30,0
Egyéb bevétel	6,2

A non-profit szervezeteknek tehát mindenképp változtatniuk kell módszereiken, ha hatékonyabbá akarják tenni működésüket, de hogy milyen eszközöket választanak ehhez, az nagy mértékben függ a szervezet működési területétől, a képviselt társadalmi, szakmai céltól, a tagok szervezettségétől, érdekeltségétől.

Az egyesületek taglétszámának alakulása az 1962 és 1994 közötti adatokat vizsgálva azt mutatja, hogy 1982-ben volt a csúcs, ekkor az egy egyesületre eső tagok száma 351 fő volt, amely azóta folyamatosan csökkent. (forrás: i.m. 6. 45 p.)

Érdekes még a non-profit szervezeteknek befizetett egyéni tagdíjak és lakossági támogatások egy főre jutó összege Budapesten 3344,- Ft, vidéken megyénként 177–596,- Ft között váltakozik, ami talán az átlagkereseti arányokra is utal.

A szekció vezetősége folyamatosan figyelemmel kíséri a társadalmi, gazdasági környezeti, valamint az egyesületi változásokat és más szakmai szervezetek tevékenységét. Tagjai közül többen tagjai, vezetői más szervezeteknek is. A szekciónak érdeke, hogy együttműködjön ezekkel a szervezetekkel, de ugyanakkor törekednie kell arra, hogy önálló szervezetként megfelelő programot adjon tagjainak, és megfelelő szinten és módon képviselje érdekeiket, illetve olyan szakmai tevékenységet folytasson, amely legjobban tükrözi érdekeit.

A szekció „alapfeladatainak”, tehát a szakmai programoknak, a szakmai kérdéseknek lehetőség szerinti megválaszolásával, előadások, vitafórumok szervezésével, teljesítésével egyidejűleg koncepcióként vállalja, hogy

- növeli tevékenységét a szponzorok és támogatók körének bővítésére;
- állandóan figyelemmel kíséri és megpályázza az elérhető pályázati lehetőségeket;
- nagyobb nyilvánosságot ad elért eredményeinek, a szekcióban zajló eseményeknek;
- a tagság összetételének megfelelően még inkább több szintűvé teszi programjait, és ebben is együttműködik más szervezetekkel;
- tanulmányokat készít és készíttet, vizsgálatot kezdeményez a szakkönyvtárak tevékenységének megismerése céljából;

- programot dolgoz ki a szakkönyvtárosok továbbképzése tárgyában;
- törekszik a fiatalabb generáció beszerzésére, az „utánpótlás” kinevelésére;
- kezdeményezi a szakkönyvtárakra vonatkozó könyvtári kutatások indítását;
- felújítja kapcsolatait a regionális együttműködések érdekében a különféle könyvtárakkal, lehetőség szerint részt vesz az OMIKK regionális programjában, segít a vidéki vállalati s egyéb szervezeti könyvtárak elérésében;
- lehetőség szerint vállalja egy felmérés elkészítését a működő helyi szakkönyvtárak és egyéb szakkönyvtárak országos nyilvántartása érdekében;
- megpróbál visszatérni a rendszeres rendezvényi naphoz, hogy a különféle könyvtári rendezvények ne üssék egymást;
- kezdeményezi más típusú egyesületi nyilvántartás bevezetését.

Mіндеzek érdekében a vezetőség

- rendszeresen ülésezik;
- hatékonyabbá teszi saját munkáját a feladatkörök pontos meghatározásával és betartásával;
- rendszeresen kapcsolatot tart az elnökséggel, a titkársággal, az OMIKK-kal;
- rendezi irattárát, és megoldja ennek kezelését.

*

A szekció működésének ezek az egyáltalán nem látványos részei, melyeknek folyamatosan, összehangoltan kell zajlaniuk ahhoz, hogy a vázolt célok fokozatosan megvalósuljanak.

Lehetne még bővebben taglalni és többféle megközelítésben vizsgálni a szekció működését, árnyaltabban vagy „tudományosabban” megfogalmazni mindazokat a problémákat, melyeket egy non-profit működésű szakmai szervezet mint a civil társadalom működési színtere vet föl, de ez már másfajta vizsgálódás tárgya. Összességében azt állapíthatjuk meg, hogy folyamatosan működő, alapvető vállalt feladatait elég jó szinten ellátó szervezet a miénk, a képviselt területhez képest viszonylag szűk mozgástérrel, valamelyest csökkent szakmai súllyal. Ennek változtatásán folyamatosan dolgozni kell.

Balogh Margit

Benchmarking az orvosi könyvtárakban

Jegyzetsorok az EAHIL workshopról

Az „Orvosi és Egészségügyi Könyvtárak Szövetségének Európai Szervezete (EAHIL)” kétévenként tart plenáris kongresszust, a közbeeső esztendőekben pedig valamely izgalmas, újszerű témában „workshop”-okat, nagy érdeklődésre számot tartó több napos munkaértekezleteket szervez. A legutóbbi ilyen eszmecsere az orvosi információszolgáltatás minőségének fejlesztése jegyében, Towards Quality in Medical Information Services – Virtue of Virtual Environment címmel, az észtsországi Tartuban zajlott. Európa 24 országának 120 könyvtárosa részvételével előadások hangzottak el és konzultációk folytak, amelyeken a magyar orvosi könyvtárak képviselőiként több hazai könyvtáros is részt vett.

Az EAHIL rendezvényeit rendszerint továbbképző tanfolyamok előzik meg, amelyek témája a legaktuálisabb tennivalókra vagy a leglényegesebb elméleti kérdésekre koncentrálnak. Az idei konferencián a tárgyi feltárás és a felhasználók képzésére irányuló tanfolyamok mellett a „*Building Quality through Benchmarking*” (Minőségfejlesztés a benchmarking segítségével) egész napos tanfolyama jelentett kiemelkedő színvonalú előadássorozatot, amelyet Joanne G. Marshall professzor (USA, School of Information and Library Science, Chapel Hill) tartott. A résztvevők többségének nem volt idegen a minőségi szolgáltatások javításának ezen eszköze, de az előadások olyan rendszerességgel mutatták be a *benchmarking* fontosságát, hogy annak újragondolása sürgető feladatunkká válhat. Azért tartom fontosnak, hogy legalább az érdeklődés felkeltésére sarkalljam kollégáimat, mert biztos vagyok abban, hogy előbb vagy utóbb ki kell használnunk a benne rejlő óriási lehetőségeket.

A *benchmarking* az egymással összehasonlítható intézmények tevékenységének – leginkább teljesítménymutatóinak – megismerését és összehasonlítását jelenti saját intézményünk teljesítményének, szolgáltatásainak, belső munkája szervezettségének és hatékonyságának javítására érdekében. A TQM-nek (Total Quality Management) egyik elemét, speciális technikáját jelenti a *benchmarking*. A kulcskérdés, hogy mit és miként csinálnak másként az összehasonlítás alapját képező könyvtárakban. Természetesen ehhez jól kell ismerni a saját könyvtárat és könyvtári környezetet, valamint azt a könyvtárat, amelynek adatait hasonlítjuk a miénkhöz. A végső cél, hogy a *benchmarking partnerek* legjobb gyakorlatát vezessük be saját könyvtárunkban. A körülmények természetesen folyamatosan változnak, tehát rugalmasan változó összetevőkkel és mutatókkal kell dolgozunk. A management feladata, hogy különböző területeken – a lehető leghatékonyabb alapon – végezze el a *benchmarking*-ot, és folyamatosan kövesse nyomon, elemezze az eredményeket. Utalásként csak néhány területet szeretnék kiemelni: például a management szintjén végzett összehasonlítások, a könyvtári dolgozók

szintjén végzett elemzések, a könyvtárhasználók szintjén végzett felmérések. A központban természetesen mindig a könyvtár használóinak elégedettségi indexe és a könyvtári munka minőségének javítása, hatékonyságának növelése áll.

A *benchmarking* tevékenységének főbb lépései a következők: a tanulmányozandó szint, folyamat, munkaterület, tevékenységi kör stb. meghatározása, majd a saját szervezet teljesítmény-adatainak elemzése s ezzel párhuzamosan a jobbnak vélt szervezet adatainak begyűjtése. Ezt követi majd az összehasonlítás, elemzés és értékelés, a kiemelkedő adatok feltárása és alkalmazása a saját szervezetünk tevékenységében. Célunk az, hogy feltárjuk és bevezessük, majd elérjük azt a kiemelkedő eredményt, amelyet az összevetés során a legjobbnak tartotunk, ez egyben a *benchmarking* célja is. A *benchmarking-ra* kiválasztott kritériumok között az alábbiaknak kell szerepelniük:

- a *benchmarking* partnerek legyenek alkalmasak az összevetésre,
- a könyvtár használói számára fontos tevékenységekre koncentráljon,
- a minőségre, árakra és a felhasználói elégedettségre nagy hatással levő tényezők,
- a könyvtári személyzet érték-növelő munkájának összegzése,
- legyenek kritikus siker-tényezők,
- legyenek tevékenységi folyamatábrán bemutathatók,
- a siker vagy annak jelzése egzakt módon mérhető legyen,
- legyen írásos dokumentum a szükséges változtatásokról.

Nagyon izgalmas volt, amikor a fenti szempontokat újjal kiegészítve minta-összehasonlítást végeztünk, és az eredmények alapján megfogalmazhattuk tennivalóinkat. Anélkül, hogy mélyebb elemzésekbe bocsátkoznánk – hiszen erre terjedelmi okok miatt sem térhetünk ki – nagyon fontosnak tartom kiemelni, hogy a *benchmarking* módszere nagyon jó eszköz saját munkánk eddigénél sokkal önkritikusabb elemzésére is. Az írásvetítőn bemutatott ábrákhoz bőséges magyarázatokat fűző előadók igen részletes és hasznos konzultációt vezetett. Az egész napos tanfolyamon csoportos gyakorlatok, megbeszélések követték egymást.

A másik, nagy érdeklődésre számot tartó konzultáció a Hasznos források az Interneten címmel Christin Wickman vezetésével zajlott. A Karolinska Intézet (Stockholm) főmunkatársa a MEDLINE és az EMBASE előnyeit taglalta, erősségeiket hangsúlyozta, indexálási különbségeiket elemezte. A CINAHL és a HealthSTAR, Amed/Cats, Popline adatbázisait értékelte, valamint a Cochrane Library-ről és az „Evidence Based Medicine”-ről adott alapvető információkat. A Science Citation Index és a Web of Science összehasonlítása, az International Pharmaceutical Abstracts (IPA), valamint a PsychInfo is bemutatásra került. Majd az információs igényeknek megfelelő adatbázis választást hangsúlyozta, tehát hogy a költségkímélés mellett meg kell találni a legmegfelelőbb adatbázisokat és bennük a releváns információt. Az előadó olyan Internet „kikötőket” mutatott be, amelyek a legpontosabb információk feltárásában segítségünkre lehetnek, jól kiegészítik az „off-line” adatbázisokat, de egyben jelentős költségmegtakarítást jelent a használatuk!

Az EAHIL kongresszusai mindig helyet adtak termék-bemutatóknak is, így Tartuban a SilverPlatter cég mutathatta be az Evidence Based Medicine (EMB) tükrében a klasszikus adatbázisait, valamint a MedXtra Web Site-ot, a Silver-

Platter értéknövelt Internet szolgáltatásait, legújabb „retrieval software” fejlesztéseit. Az Electronic Reference Library (ERL 4.0) felhasználásával több mint 250 adatbázishoz lehet hozzájutni, s ezek közül 67 orvosi és élettudományi adatbázis található. Nagy érdeklődés mutatkozott az adatbázisokhoz kapcsolható speciális szoftver, az úgynevezett SilverLinker iránt, amelynek egyéb előnyei mellett az egyik jól használható modulja feltölthető a könyvtári állomány-adatokkal (OPAC), helyi és távoli teljes szövegű információval, valamint könyvtárközi szolgáltatást is hozzá lehet rendelni. Különösen a távoli teljes szövegű hozzáférések lehetőségének biztosítása igen jelentős, hiszen a már jól ismert bibliográfiai adatbázisok – pl. a MEDLINE – kiegészülhetnek a teljes szövegű folyóirathoz való elérés lehetőségével. (Jelenleg ez a rendszer a DOTE-n és a SOTE-n működik is, kihasználva a könyvtárak papír előfizetési révén ingyenesen látható folyóiratok on-line teljes szövegű elérésének lehetőségét.)

Az EAHIL *workshop* előadásai az elektronikus információszerezés lehetőségét tanulmányozták. Kiemelkedően sikeres volt a *Finnish model for consortia and national licences* című előadás, amely a konzorcium kialakítás praktikus lépéseit, valamint a pénzügyi támogatás feltételeit taglalta finnországi példák alapján. Északi rokonainknál országosan kizárólag egy szakértő csoport foglalkozik a konzorciumban megvásárlásra kerülő adatbázisokkal, on-line folyóiratok előfizetésével, így a költség-érték arány jelentős javulást mutat. Szervezési és finanszírozási kérdéseket részletesen taglalta két éves munka eredményeiről adott számot, meggyőzve a kissé kétkedő hallgatóságot arról, hogy az adatbázis tulajdonosok is pozitívan fogadták a finn kezdeményezést.

A „*Quality of Information*” című ülésen az előadó az „*Evidence Based Medicine*” problémakörrel foglalkozott. Az elméleti bevezető után a *tényeken alapuló orvoslás* szempontjait figyelembe vevő irodalomkutatási példákat, keresési stratégiákat mutatott be. Ha az irodalomkutató során nincs találat, akkor általában rosszul végezzük a keresést. Ha nagyon sok találat van, akkor szintén nem használható fel megfelelően a nyert információ. Az Evidence Based Medicine a keresési stratégiát finomítja.

Érdekes volt a szótárak, teauruszok létrehozásával, aktualizálásával, fordítási problémáival foglalkozó előadás is.

A kongresszus egyéb, előadásokon kívüli rendezvényein, a szünetekben, az esti programokon folyamatosan tájékozódhattunk egymás munkájáról, az elért eredményekről, a bevezetett újdonságokról, eszmecserék folytak a pályázatokról, együttműködésekről. Ahogy a záró ünnepségen Manuela Colombi, az EAHIL elnöke megjegyezte: az EAHIL tartui „workshop”-ja a folyamatos *benchmarking*, a „szüntelen jobbat akarás” jegyében zajlott.

Vasas Lívia

Írás, rajz és fotó, hang és mozgókép számítógépen – de hogyan lehet tömörebben?

Nézzük a nyomdai kéziratot: 1250, 1800 vagy 2000 leütés az írógépen oldalanként, s ugyanaz mennyivel tömörebb és áttekinthetőbb átlagos betűnagyságban és sorközzel nyomtatva!

Az eredeti példány védelme érdekében az állományvédők kimunkálták a mikrofilmzés technikáját, hogy a nyomdai szedésű kéziratoldalból akár 4-5 elférjen egy bélyeg méretű felvételen, ami az olvasókészüléken tetszés szerint nagyítható, és papírmásolat készíthető róla. A könyvraktározás szakemberei pedig a tárolás ésszerűsítésével próbálták úrrá lenni az egyre tragikusabb helyzeten, például a méret szerinti elhelyezéssel, a tömörítéssel, hogy minél kevesebb kihasználatlan raktári tér maradjon. Az így kialakult módszer azonban nem teszi lehetővé a dokumentumhoz hozzájutni akaró számára, hogy csak úgy böngésszen közöttük, a katalógus számára a közvetítő.

Hogyan alakul mindez, ha a művet számítógépes kezeléshez dolgozzuk fel? Az erre a célra készített programok felkínálják mindazokat a lehetőségeket, amelyekkel a nyomdász is dolgozik: különféle rajzolatú betűket, ezek normál, dőlt, kövér és aláhúzott változatát tetszés szerinti méretben, változatos bekezdés-beállításokat, keretezéseket, háttereket és természetesen: rajzok, fotók beillesztését. Mindezek különféle, a szöveg köré épülő vezérlő utasítások formájában válnak a dokumentum részeivé, a fotó a méretétől függően beépülhet vagy csak arra az időre válik a dokumentum részévé, amíg képernyőn látjuk, s nem lapoztunk még tovább. Ez utóbbi megoldás kitűnő módszer pl. a folyamatosan változó, más programmal kezelt táblázatok esetében, amelyek így mindig a legfrissebb állapotot mutathatják.

A számítógépek mágneseshatású tároló felületei, amelyekre csupa 0 vagy 1 értéket megtestesítő jelek kerülnek, már a 70-es évek végén ámulatba ejtők voltak: a Commodore 64-es gépek floppyján 165 ezer betű fért el a formázatlan kéziratból, *fotóból, rajzból azonban esetleg egy sem*. Az utóbbiakat ugyanis elemi pontokként kódolva tárolja a számítógép, míg a betűket egy előre rögzített és szabványos kódrendszer közvetítésével, amelyben pl. a 32-es kód a szóközé. Mára a házi használatra szánt tároló lemezek (winchesterek) is legalább 7000-szeresét teszik ki a C64-esének.

A gyakori, mindennapos használatú anyagok és az archivált példányok esetében éppúgy törekvés, hogy azok minél kisebb helyen férjenek el. Gondoljunk csak arra, hogy egyik gépről a másikra szeretnénk áthelyezni állományokat. Ha ezt pl. kényelmesen kezelhető, de kis tároló képességű floppykkal oldjuk meg, sok időt kell eltöltenünk e kétirányú művelettel, ha meg a világhálózat ebben a közvetítő közeg, még anyagi vonzatai sem lesznek lebecsülendőek, hiszen ha telefonvonalon internetezünk, nem gálans a szolgáltató.

Először azokat a lehetőségeket nézzük át, amelyek a raktározási, szállítási célzatú tömörítésekben kínálkoznak. A megkülönböztetés amiatt fontos, mert a tömörített formátumú állományok közvetlenül nem használhatók, ahhoz ki kell őket csomagolni.

Állománytömörítők – csomagolástechnika

A tömörítés olyan eljárás, amely – egy bizonyos algoritmus felhasználásával – az eredetinel kisebb méretűre „nyomja össze”, vagyis össze-, összébb csomagolja programjainkat és minden fajta állományunkat, így azok a ténylegesnél kevesebb helyet foglalnak el a tárolóeszközön, ám a futtatásukhoz vagy használatukhoz ki kell őket csomagolni.

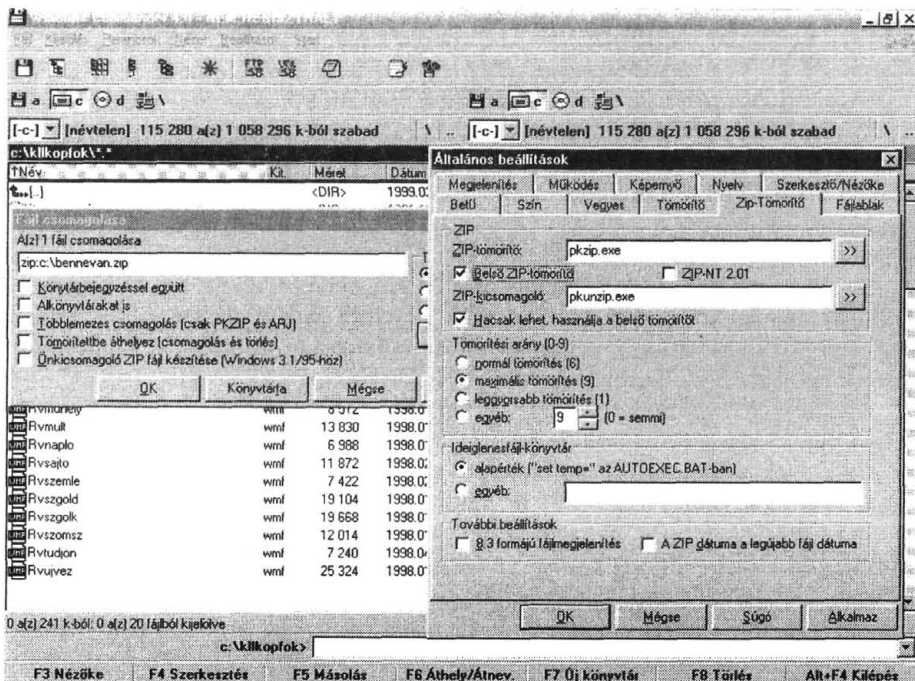
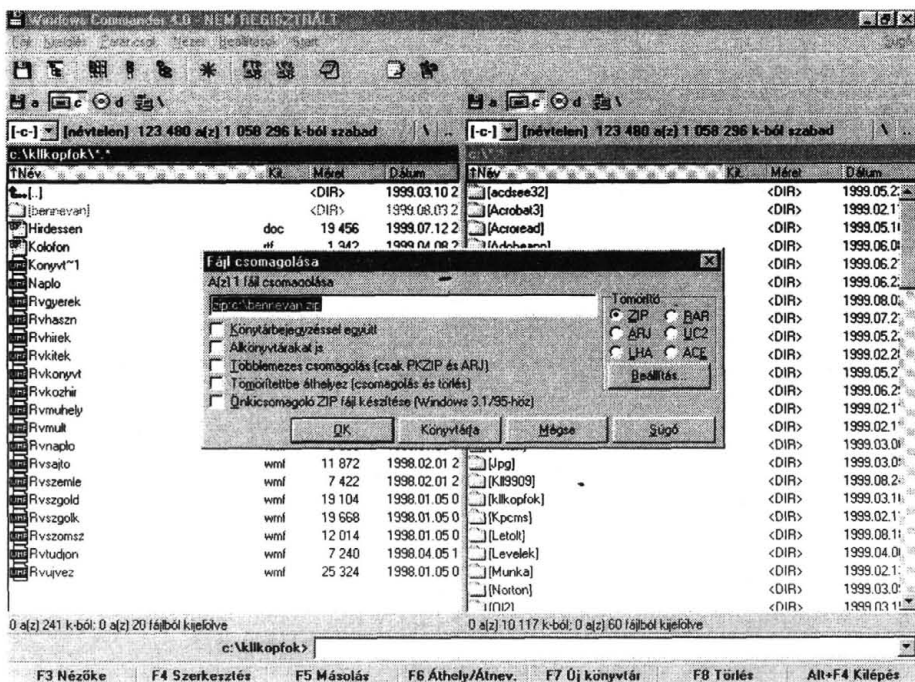
Sokféle tömörítési eljárás és algoritmus létezik, de csak kevés terjedt el közülük. Az ARC, a GZIP, a HAP, az SQZ, a TAR, a ZOO elnevezések csak a számítástechnikával intenzívebben foglalkozók számára jelentenek valamit, ám az ARJ, a ZIP, a LHA és a RAR rövidítések (állomány-kiterjesztések, amelyek a tömörítési technikára is utalnak) még az amatőrök számára is ismerősen csengetnek. Hogy ezek közül melyikre esik választásunk, azt sok minden befolyásolja: a tömörítési arány, olykor a tömörítés várható időtartama, de az sem az utolsó szempont, hogy a tömörítőprogramért kell-e fizetni vagy – esetleg könnyített változatban – ingyen hozzá lehet jutni. További szempont lehet, hogy a programnak van-e windowsos változata, hiszen a DOS-os programok számtalan kapcsolóutasítását s ezek helyes használati módját megtanulni felér a lemondással.

A tömörítést, algoritmusának (LZW) köszönhetően a Zip/WinZip végzi el a leggyorsabban. Az ARJ a közepesen tömör és gyors Huffman-kódolást használja, míg a RAR saját, speciálisan kidolgozott, lassúbb, de tömörebb archív fájlt létrehozó algoritmussal dolgozik. Ezek a megállapítások a tömörítésre vonatkoznak, a kicsomagolást mindhárom tömörítő közel azonos sebességgel (gyorsan) végzi.

Ezek a programok alapvető szolgáltatásaikon túl egyebeket is kínálnak: tesztelést az archiválás biztonsága érdekében, jelszavas védelmet az archivált állományok vagy akár a kicsomagoló program nélkül is használható, programként futtatható, önkicsomagoló állományokat is létrehozhatunk velük.

A tömörítőprogramok elsődleges feladata a tömör állományarchiválás, ezért természetes lehetőség használatuk során, hogy a már korábban biztonságba helyezett részekkel ne foglalkozzanak újra, ne töltsék vele az időt, hanem csak az azóta bekövetkezett változásokra figyeljenek.

Tömörítési szempontból külön kategóriát képviselnek a hanganyagok, amelyek esetében képződhetnek a finom hallású fül számára érzékelhető veszteségek; meggondolandó tehát, milyen tömörítési módot szabad, vagy érdemes választani hozzájuk. Meghökkenően nagy arányban csökkenthető a tömörítéssel a grafikák mérete, bár erősen függ eredeti formátumuktól is. (Érdemes elmélyedni a grafikák, fotók mentési formátumának választási lehetőségeiben, ugyanis az utólagos felhasználás szempontjából nem jelentéktelen különbség van pl. a bit-épes vagy a vektorgrafikus ábrázolásmód között.)

Az ábrákon a Windows Commander magyar nyelvű menüvel is ellátott segédprogramba beépített tömörítési szolgáltatás látható. A tömörítési arányt is lehet szabályozni benne.

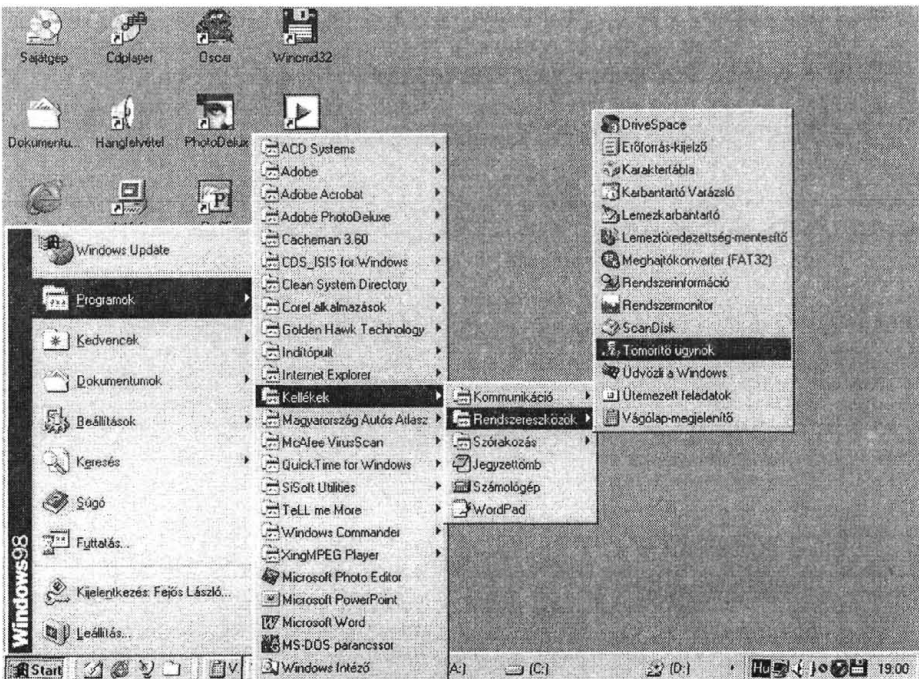
Tartósan tömör állományok: a lemeztömörítés lényege

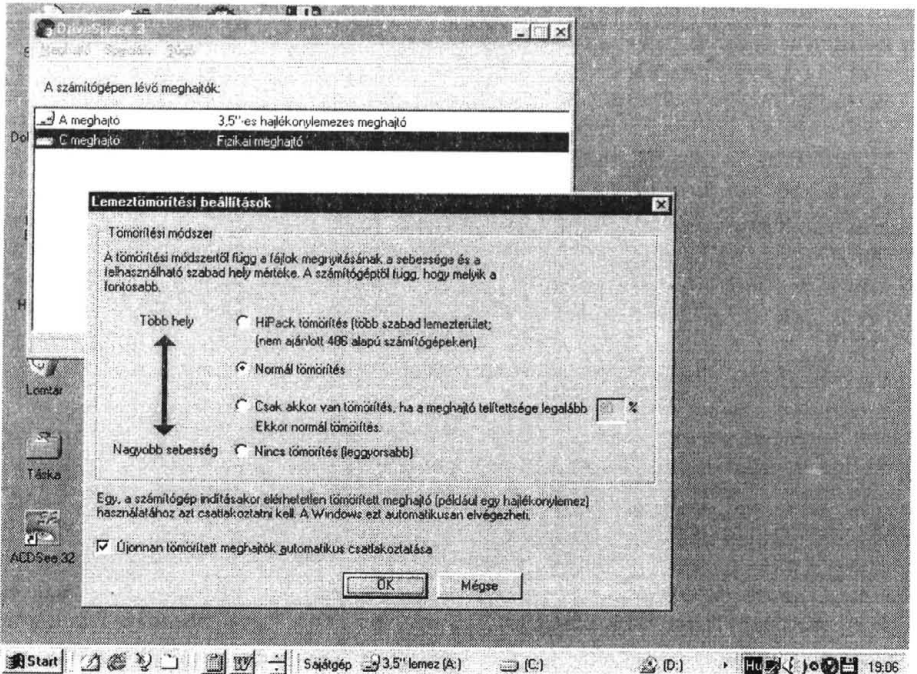
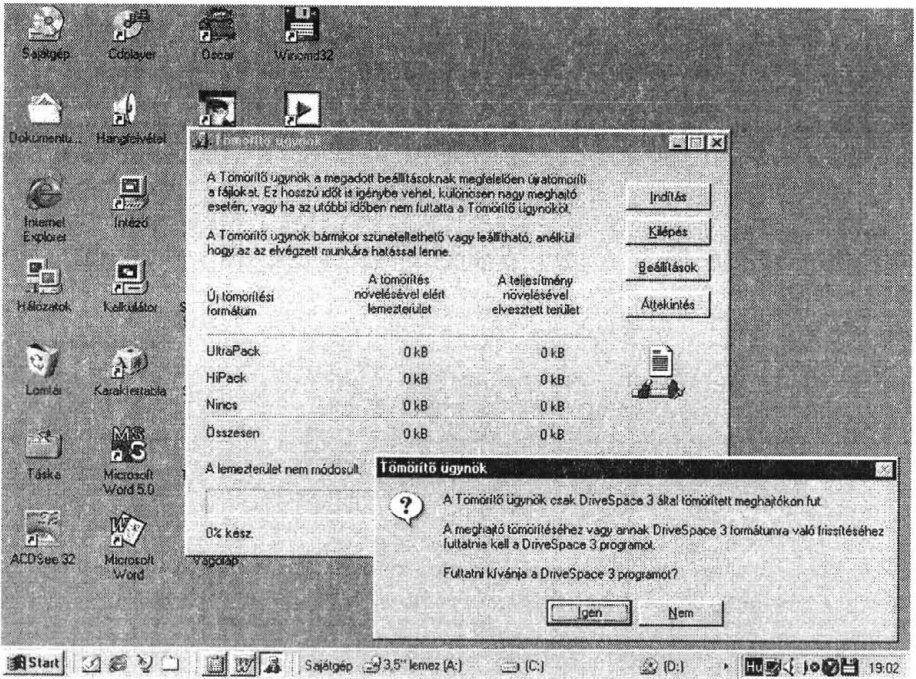
Ha kevés a hely számítógépünk winchesterén, s nincs pénzünk újra, a Windows 98-ban lévő DriveSpace 3 programmal (amit a tömörítőügynök indít el) tömöríthetjük a rajta lévő állományokat, s nagyjából megduplázzhatjuk a tároló felüleletet. (Ezt a műveletet floppykon is végezhetjük.)

A tömörített meghajtó nem valóságos lemezmeghajtó, bár úgy jelenik meg, tartalma egyetlen fájlban tárolódik, s egy tömörítetlen meghajtón található. Amikor például a merevlemez (a C meghajtót) tömörítjük, a DriveSpace 3 egy másik meghajtó betűjelet rendel hozzá, például a H betűt. A H meghajtó lesz a C meghajtó gazdameghajtója. Ezt követően a DriveSpace 3 a merevlemez egy, a H meghajtón tárolt tömörített kötetfájlba tömöríti. A H meghajtón lévő tömörített kötetfájl az eredeti C meghajtóként jelenik meg, de a C meghajtón több szabad hely lesz, mint előtte.

Amikor megtekintjük a számítógép tartalmát, a gazdameghajtó rejtve marad, kivéve, ha 2 megabájtól (MB) több szabad hely van rajta. Ebben az esetben látható lesz, és dolgozhatunk vele, mint bármely másik meghajtóval.

A DriveSpace nemcsak teljes meghajtót képes tömöríteni, hanem egy tömörítetlen meghajtó szabad területét is fel tudja használni egy új és még üres tömörített meghajtó létrehozására. A teljes C meghajtó tömörítése helyett például a C meghajtón lévő 10 MB szabad helyet felhasználva is létrehozhatunk egy új meghajtót, a G meghajtót. A G meghajtón körülbelül 20 MB szabad hely fog keletkezni.

A lemeztömörítés indításának képernyői

Két szempontot kell ennél a műveletnél figyelembe venni: lemezolvasáskor és lemezre íráskor mindig közbeiktatódik egy be- vagy kicsomagolási művelet, ami a lemezmeghajtó sebességének függvényében érzékelhető idővesztéssel járhat. Érdeemes tehát először egy kisebb helyen kipróbálni, mielőtt a teljes lemezállományt tömörítenénk. Ha meg már használtuk huzamosabb ideig, s új állományokat írtunk a tömörített lemezre, az eredeti állapot visszaállításához az eredeti méret szerinti helyet kell szabaddá tennünk az állományok kimentés utáni törlésével.

Bármekkora azonban a technikai fejlődés a mágnesezhető adathordozók terén, nem szabad megfeledkezni róla, hogy ezek sérülékeny s nem örökéletű tároló felületek. Nincs erről megbízható tapasztalati értékelés, mint ahogy az egyszer vagy többször is (újra-) írható optikai adathordozók, a compact discek, CD-k élettartamáról sem, hiszen nem rendelkezünk még velük kapcsolatban olyan hosszú használati tapasztalattal, mint a mikrofilmről, lévén ez a legfiatalabb média.

Optikai adathordozók kifejllesztése

A hatvanas években kezdték el a kutatásokat, de csak a hetvenes évek közepétől indult meg a konkrét fejlesztés. Az akkori célok csupán az optikai elven történő tárolásra és letapogatásra irányultak. A nagy világcégek közül részt vett a CD-k fejlesztésében a Sony, a Philips, az ORC, a DVA, a Thomson, a Microsoft, a Kodak, a JVC, a Matsushita, a Taiyo-Yuden, a Hitachi, a Toshiba, a Time-Warner. A CD-k *sorozatgyártását* 1985-ben kezdték el, a Red Book és a Yellow Book kidolgozása után 1984 jelent meg a CD-sokszorosítás I. generációs rendszere.

A CD-gyártáshoz az üveghez hasonló paraméterekkel rendelkező hordozóanyag kell, vagyis olyan, jó reflektáló tulajdonságú anyag, amely nagy mennyiségben rendelkezésre áll, és olcsó. Kell hozzá átlátszó, vékony, de hatékony védőréteg is, amely mechanikailag védi az információtároló réteget. A megbízható gyártáshoz minőségellenőrző mérőberendezéseket, automatikus csomagoló-berendezéseket kellett kifejleszteni. A CD-gyártás öt fázisa sorrendben: premastering, mastering, elektroforming, CD-préselés, csomagolás. A mastering eljárás során a CD-re elhelyezendő információt olyan formátumúra alakítják, hogy az a CD-re felvihető legyen (PQ-kódolás, EFM-kódolás, hibaszűrés).

A CD-k szabványait különböző színű könyveknek nevezték el. Az audio CD volt az első (a Red Book alapján), ezt követte a CD-ROM (Yellow Book), ezeket néhány évig csak amerikai és japán cégek gyártották, később európai fejlesztésű gyártósorokkal Európában is gyártani kezdték. Az interaktív CD-t a Green Book definiálja. Az 1990-es évektől felgyorsultak az események, megjelent az egyszer írható CD (Orange Book) és a Video CD (White Book). Az újdonságok mellett folyamatos kiegészítéssel bővítették a már meglévő szabványokat. A nagy sűrűségű optikai adathordozót, a DVD-t is specifikálták már. A szabvány továbbra is Book, de nem valamilyen színű, hanem az ABC betűvel látják el. (Book A, Book B, Book C ...)

<i>Adathordozó megnevezése</i>	<i>Szabvány</i>	<i>A szabványo- sítás éve</i>
CD-AUDIO (CD-A)	Red Book	1982
CD-SINGLE (CD-S)	Red Book	1982
CD+GRAPHIC (CD+G)	Red Book	1982
CD-VIDEO (CD-V)	Red Book	1982
CD-READ ONLY MEMORY (CD-ROM)	Yellow Book	1984
CD-ROM XA (eXtended Architecture)	Yellow Book	1988
CD-INTERACTIVE (CD-I)	Green Book	1987
CD-RECORDABLE (CD-R)	Orange Book	1990
MINI DISC (MD)	Rainbow Book	1990
LASER DISC (LD)	-	-
PHOTO CD	Yellow Book	1991
PHOTO CD PORTFOLIO	Yellow Book	1991
VIDEO CD	White Book	1993
HIGH DENSITY CD (HDCD)	New Red Book	1994
SUPER DENSITY CD (SDCD)		1994
CD-EXTRA	Blue Book	1995
CD-ERASABLE (CD-E)	Orange Book III	1995
DVD	Book A,B,C,E	1996

A technika elterjedése drasztikus árcsökkenéssel járt. Az egyszer írható CD-k ára három év alatt mintegy egyhatodára csökkent, az egyszer író készülék ára ma már magánszemélyek számára is elérhető, néhány tízezer forintos áron kapható. Hasonló a helyzet a többször (egyszer) újraírható CD-k esetében, ezek árai kb. kétszeresei az egyszer írhatóknak.

A video-CD-kre a videojeleket MPEG kódolással rögzítik. Az MPEG-1-et, amelyet 1993-ban szabványosítottak (ISO 11172), számítástechnikai környezetben történő alkalmazásra dolgozták ki. Az MPEG-1 tömörítéssel elérhető a 200:1 tömörítési arány! Ez az eljárás PAL rendszerben 352*288 képpont/kép és 25 kép/s, NTSC rendszerben 352*240 képpont/kép és 30 kép/s felbontás mellett, 156 Kbyte/s (1,5 Mbit/s) adatátviteli sebességnél VHS minőségű képet garantál. *A 120 mm átmérőjű CD-n ezzel az eljárással 74 perc videofilm rögzíthető.*

Különböző CD-ROM-formátumok alakultak ki: ISO 9660, High Sierra, Apple HFS, DEC VMS. A legelterjedtebb a High Sierra (ISO 9660). A különböző gépek kompatibilitási problémáit úgy oldják meg, hogy ma már a CD-ROM-ok egy része úgynevezett hibrid, azaz több rendszeren is használható.

Hogy mekkora adatmennyiség tárolható egy CD-ROM-on, az az átmérőtől függően változó. 120 mm átmérőjűnél létezik 540 és 650 Mbyte-os, a 80 mm átmérőjűnek 210 Mbyte a tárolókapacitása.

A CD-ROM-okat elsősorban számítástechnikai alkalmazásokban használják. Felhasználási területei: adatbázisok nagykapacitású hordozója, CD-ROM-ok egyedileg gyártott fejlesztési példányai, nem változó adatok biztonságos tárolása, sorozatgyártásnál CD-A, CD-ROM, CD-V, CD-I mesterpéldányai.

Megjelent nemrégiben a piacon a minidiszk, az MD is, amely a rögzített információt tömörítve tárolja, ellentétben a hagyományos CD-kkel, ahol nem tö-

Jellegzetes, „CD-re termett” anyagok a szótárak, lexikonok, térképek, amelyekből jónak mondható a hazai kínálat

mörített adatokat írnak fel a CD-re. A tömörítési eljárás az ATRAC. További különbség az MD 60 mm-es átmérője, amely egyetlen CD szabványban sem rögzített. (Erről részletesebben később!)

A CD-E, az újraírható CD alapvetően nagy tárolókapacitást igénylő, gyorsan változó, *de nem túl gyors elérési idejű* adatbázisok tárolására alkalmas.

A DVD maximális tárolókapacitása 17 Gbyte, amit kétoldali, két rétegű tárolás esetén érhetünk el. *Minden bizonnyal a videofilmek utódjának tekinthető!*

Az első példány, a mesterlemez készítésének főbb lépései: az üveg mesterlemez tisztítása, fotorezisztrel történő bevonása, minőség-ellenőrzés, a fotoreziszt szárítása, mesterlemez vágása, előhívás, ezüstbevonat készítése, a mesterlemez minőségellenőrzése. Az elektroforming is több lépésből áll: nikkelréteg növesztése, az üveglemez leválasztása az „apáról”, passziválás, az „apa” nikkelrétegének növesztése, az „apa” és „anya” szétválasztása, az „anya” passziválása, az „anya” nikkelrétegének növesztése, „anya” és „fiú” szétválasztása, „fiú” hátoldalának polírozása – hogy néhány mozzanatot megidézzünk a titokzatos gyártó laboratóriumból.

A különbség a ROM típusú (csak olvasható) és az írható CD-k gyártása között, hogy a ROM típusú CD-eket a hagyományos eljárással készítik (premastering, mastering, elektroforming, CD-préselés, csomagolás). Az írható CD-k gyártásánál ez kiegészül a tárlóréteg felvitelével, ami egy speciális anyag felvitelét jelenti.

Rendkívül érdekes és izgalmas a CD-írás/olvasás/törlés mechanizmusa! Az újraírható optikai adattárolók írásánál és törlésénél a lézernyaláb hőhatását használjuk ki. Az írás és a törlés mechanizmusa ezután egyszerűnek tűnhet, hiszen csak meg kell címezni azt a helyet, amelyet át akarunk írni, és fel kell melegíteni egy körülbelül 3–10 mW nyalábenergiájú fényvel. (Ez ugyan nem nagy hőforrás, de a számítógép dobozában megrekedve okozhat bajt, érdemes tehát a szellőzés javításáról gondoskodni vagy külső CD-írót választani a vásárláskor.)

A hangkezelés mai csúcса: a minilemez (minidisc)

A minidiszk (MD) olyan, mintha a számítógépes floppylemezt kereszteztek volna a CD-vel. Az eljárást kifejlesztő Sony cég szándéka az volt vele, hogy *az új rendszer átvegye a kazettás magnó szerepét*. A mindössze 64x64 milliméteres lemez méret, a külső behatásoktól kiválóan védett, zárt tokba épített lemez egyaránt alkalmassá teszik az MD-t hordozható és autós készülékben való felhasználásra is.

A minidiszk mindezen ígéretes és vonzó tulajdonságainak ellenére az első fordulóban csaknem elbukott. Piacra kerülésével egy időben, 1992-ben ugyanis a rivális Philips is kibocsátott egy, a hagyományos kazettás magnókat leváltani hivatott készüléket. A piac ilyen megosztása – és megzavarása – már önmagában is elég káros lett volna, ráadásul mindkét cég a gyári, műsoros lemezek/kazetták gyors népszerűvé válására épített. A lemezkiadók azonban nem fogadták kitörő lelkesedéssel az új digitális készülékeket, mert attól tartottak, hogy ezeket első sorban nem az ő kiadványaik lejátszására, hanem azok CD-ről történő másolására fogják használni. Sem egy új piac megosztása, sem pedig a potenciális szövetségesek felbőszítése nem szokott jóra vezetni. A Philips DCC-je (Digital

Compact Cassette) végleg eltűnt a sülyesztőben, a Sony minidiszkje pedig csak mostanában kezdi megtermelni a fejlesztésére szánt óriási összegeket.

Az MD 74 perc zene felvételére alkalmas. Az egyes felvételeket (trackeket), csakúgy, mint magukat a lemezeket, a felhasználó elnevezheti, a lemez ezeket a neveket megőrzi. Az egyes számok sorrendje szabadon szerkeszthető, de a készülő lehetőségét kínál akár az egyes számokon belüli „átszabásra” is. A rossz vagy megunt felvételek azonnal törölhetők, ezek helyére új felvétel készíthető. A Sony ígérete szerint egy-egy MD lemez akár egymillió alkalommal is törölhető és újra teleírható.

Ahhoz, hogy a miniatűr lemezre a 12 cm átmérőjű CD-vel azonos mennyiségű zene férjen, új technikai megoldásokra volt szükség. A „sok zene kis helyen” elv úgy valósulhatott meg, hogy a 74 percnyi zenét hordozó digitális adatokat a minidiszk a felvétel során ötödére tömöríti az ATRAC (Adaptive Transform Acoustic Coding) eljárással. Persze: a „csaknem CD-minőség” erősen szubjektív fogalom. Az ATRAC eljárás úgynevezett veszteséggel járó tömörítés, vagyis a felvett és a visszajátszott jel nem azonos. (Ilyen veszteséges tömörítés az Interneten is használt JPEG képfórmátum is.) Ugyanakkor a hallás sajátosságait figyelembe vevő, a pszichoakusztikai kutatások legújabb eredményeit felhasználó ATRAC olyan módon próbálja csökkenteni a rögzítendő információt, hogy az alig érzékelhető minőségvesztéssel járjon csak. Az első generációs MD-játszóknál alkalmazott tömörítés nem csak az „aranyfülűek” hallását bántotta. A mai minidiszk készülékek már az ATRAC processzorok továbbfejlesztett, ötödik generációját használják. Van egy másik jelentős jellemvonása is a készüléknek, ez a digitális szintkontroll, ami lényegében egy kompresszor és a expander egybeépítve. Arra szolgál, hogy felvételkor a nagyon nagy dinamikát lecsökkentsék – ezt teszi a kompresszor –, majd lejátszáskor az expander az eredeti állapotot visszaállítja. Ezzel megakadályozható a túlterhelés és a torzítás. Mivel a digitális lejátszók hangjára is hatnak a rezgések, különleges felfüggesztést alkalmaznak: az úszó lemezmechanizmusnak (floating disc mechanism) nevezett eljárás szinte teljesen kiküszöböli a külső rezgéseket, ettől lesz hordozható és autóban is használható.

A meghallgatási tesztek szerint az analóg bemeneten át készített felvétel hűsége az eredetihez képest megdöbbentő: a hangszín tökéletes, a hangszerek elkülönülése rendkívüli. A digitális bemeneten felvett műsor még ezt is felülmúlja:

az eredetit és a másolatot nem lehetett megkülönböztetni, de az is előfordul, hogy a minidiszk felvétele jobb, mint az eredeti!

Érdemes e készülék áráról is összehasonlító adatot idézni: 1998-ban még félmillió forint volt az ára annak a típusnak, amelyet a Sony budapesti márkaboltja akciós áron 70 ezerért kínált pár hónapja.

Ha ez a technika (noha nem átlagos jövedelmű) magánhasználók számára elérhető ma már, nem logikus-e, hogy abban reménykedjünk, az ilyen eszközök-re termelt dokumentumokat kezelő közgyűjtemények is hozzájuk juthatnak. Nemcsak ahhoz, hogy tudnak létezésükről, hanem alkalmazásuk lehetőségéhez is. Ez a hírhozó írás – szerzőjének bánatára – az utóbbiban nem segíthet. *(Folytatjuk)*

Fejős László

Hátrányos helyzetű gyermekek olvasási és könyvtárhasználati kultúrájának fejlesztése

A salgótarjáni Balassi Bálint Megyei Könyvtár Gyermekkönyvtára az 1998/99-es tanévben a Nemzeti Kulturális Alaptól 230.000 forintos támogatást nyert a hátrányos helyzetű gyermekek olvasási és könyvtárhasználati kultúrájának fejlesztésére. A város és környéke általános iskolái, valamint az Általános Iskolai Hétközi Diákotthon tanulói így tartalmas és ismereteket adó programokon vehettek részt.

Salgótarján városban és környékén a gyermekek közel 30%-a hátrányos helyzetű (mintegy 1500 fő), és egyes iskolákban, intézményekben igen nagy ezen gyermekek aránya. Programjaink szervezésekor elsősorban ezekkel az intézményekkel vettük fel a kapcsolatot, és fogadtuk az onnan érkező gyermekeket.

Legfőbb feladatunknak tekintettük – és tekintjük – a gyermekek érdeklődésének felkeltését, megnyerését és fenntartását, a könyvekhez, könyvtárhoz való kötődés kialakítását, kulturális értékeink közvetítését. A társas viselkedés szabályaihoz való igazodás, a könyv- és könyvtárhasználat írott és íratlan szabályainak betartására való nevelés, módszereinek elsajátíttatására való törekvés, az olvasás, a könyvek megszerettetése szerepelt céljaink között. A társas kapcsolatok alakulását, a kortársakhoz való viszonyt és kötődést, a pozitív minták elterjedését is próbáltuk befolyásolni tevékenységünkkel, illetve enyhíteni az otthonról hozott szociokulturális hátrányokat.

Mindezt változatos, ismereteket nyújtó foglalkozások, előadások, rendezvények, vetélkedők, szabadidős programok keretében.

Tevékenységünk, programjaink formai, időbeli, tartalmi sajátosságai

Csoportfoglalkozások

A hagyományos csoportos könyvtárlátogatások, könyvtári, könyvtárhasználati, tematikus órák mindennapi munkánk részét képezik, ezeket a gyermekkönyvtár munkatársai vezetik.

Az említett iskolákból hozzánk ellátogató csoportok 3-4 hetente vették igénybe ezen szolgáltatásunkat – amit a kölcsönzési határidők lejárta is szabályozott. Volt azonban olyan korrekciós kiscsoportunk, amely hetente igényel foglalkozást.

A népszerű témák közül néhány: mesék, mondák, népszokások, ünnepek és ünnepnapok, évszakok, cigány kultúra, történelmi, irodalmi személyiségek, állatok, család, ősvilág és dinoszauruszok ... stb.

Hozzákapcsoltuk az iskolai feladatként kapott gyűjtőmunkát egy-egy, a tananyagban szereplő témához, személyiséghez, a gyermekeket foglalkoztató tevékenységhez, valamint ajánlottuk a kapcsolódó irodalmat aktuális programjainkhoz.

Egy-egy könyvtárlátogatást alkalmanként összekötöttünk – igény szerint – mentálhigiénés előadással, beszélgetéssel, melyet ifjúsági védőnő tartott. A kisebbek és nagyobbak a következő témákról hallhattak, érdeklődhetnek: káros szokások és azok hatásai, szenvedélybetegségek, tisztálkodás, táplálkozás, egészséges életmód, SZTB-k, párkapcsolat, terhesség, szexuális másság stb. A gyermekek előre, írásban is feltehették kérdéseiket, és lehetőségük volt az előadás során, ill. végén személyesen is érdeklődni. A védőnő egy rögtönzött TOTÓ-t is összeállított az elhangzott ismeretek „felmérésére”.

Olykor – a hagyományos kölcsönzési formától eltérve – az egyik általános iskola pedagógusának kérésére hosszabb időre és nagy példányszámban kölcsönöztünk egy-egy regényt a mások által más kevésbé olvasott kötelező olvasmányokból. A pedagógus egyedül nem tudott arra vállalkozni, hogy hatodikos diákjait elhozza hozzánk, de nagyon szerette volna, ha tanulói végre elolvásának egy könyvet – még ha azt közösen a tanórán teszik is. Ugyanis addig még egyetlen könyvet sem olvastak el ezek a gyerekek!

Igény szerint prezentáltunk egy-egy Internetes tájékoztató előadást a könyvtár épületében a NógrádNet Kft. által működtetett Internetház jövötéből. (Azóta már a gyermekkönyvtárban is van Internet-elérési lehetőségünk.)

A vidékről érkező gyermekek számára különösen nagy élmény a könyvtárlátogatás, főként ha az valamilyen más programmal, rendezvénnyel is társul. (Néhány rászoruló vidéki csoport könyvtárlátogatásának útiköltségét is téríthettük.) Ezen alkalmakkor a könyvtárunkba látogató – vidéki és városi – gyermekek természetesen igénybe vették a gyermekkönyvtár szolgáltatásait is, kölcsönöztek, helyben olvastak, megtekintették aktuális kiállításainkat...

Kézműves tárgyalgó foglalkozások

A tanév során tíz alkalommal, általában havonta tartottunk egy-egy alkotó összejövetelt, melyen mindig felelevenítettük a hónapra jellemző népszokásokat, népi hagyományokat, ünnepnapokat, és megismertek a gyermekek a felhasználásra kerülő alapanyagokkal. Igen nagy népszerűségnek örvendtek ezek a barátságok kötéseire is lehetőséget adó alkalmak, melyeken a gyermekek önállóan, saját fantáziájuk szerint a rendelkezésükre álló könyveket és a foglalkozásvezető segítségét igénybe véve készítették el „műalkotásaikat”. Azokat természetesen haza is vihették, kipróbálhatták, sőt büszkén viselték készítőik.

A foglalkozásokat, melyeken általában 15–20 fő vett részt, egy népijáték és kismesterség szakoktató, fazekas vezette.

Vetélkedők

Két – iskolák közötti – meghívásos alapon szervezett néprajzi vetélkedőt rendeztünk: december 1-jén a téli, és mintegy ennek visszavágójaként május 18-án a tavaszi népszokásokból, jeles napokból készültek fel a gyermekek az előre meg-

adott irodalom segítségével. Télen öt, tavasszal négy iskola csapata fogadta el meghívásunkat a megmérettetésre. A gyermekek nagyon lelkesen készültek, és az előzetesen kapott feladatra is nagy gondot fordítottak, ügyeltek a megfelelő – népies – öltözetre is. Ezt követték a játékos feladatok, melyek igen jó hangulatot teremtettek.

A nyerevények, díjak kiosztásánál ügyeltünk arra, hogy differenciált módon ugyan, de lehetőleg minden csapat és közreműködő kapjon valamilyen elismerést munkájáért. Így a csapatoknak járó oklevelek mellett könyveket és szép kerámiatárgyakat kaptak az elsők, a negyedik és ötödik helyezettek pedig könyvet vihettek még haza. Végül megvendégeltük a résztvevő gyermekeket és a felkészítő pedagógusokat – mintegy 50 fő – szendviccsel, süteménnyel, üdítővel, így jutalmazva lelkes munkájukat.

Azt tapasztaltuk, hogy nagy örömmel vettek részt programunkon, és már a téli vetélkedőn jelezték, hogy szívesen jönnének legközelebb is.

Kisebb játékos vetélkedőket igény szerint tartottunk egy-egy csoportos látogatás alkalmával, ekkor csokit, cukorkát kaptak a gyermekek jutalmul. Ezek során számot adhattak tudásukról: a mesék, az olvasmányélmények, a természetről szerzett ismeretek, egészségügyi kérdések, vidám fejtörők stb. köréből kaptak kérdéseket a diákok.

Kulturális programok

Ezen programjaink szervezésénél figyelembe vettük célcsoportjaink igényeit, érdeklődését, valamint olyan előadásokat terveztünk, melyekkel minél több kis nézőnek nyújthattunk maradandó élményt, és egyúttal könyves ünnepeinkre is felhívtuk figyelmüket.

Így esett választásunk a *Staféta együttes* műsorára, akik megzenésített verseket, dalokat adtak elő, mindezt ember nagyságú bábokkal illusztrálva. A gyermekeket fejtörőkkel is megmozgatták a közös táncon túl, és a legügyesebbek között a ganserndorfi Szafari Parkba szülő belépőjegyeket osztottak ki.

Szintén nagy tetszést aratott a szlovákiai Füleki Gimnázium *Apropó Kisszínpadának* színházi előadása, melyen szinte együtt éltek a gyermekek Lázár Ervin mesefiguráival. Több pedagógus az előadás előtt felkészítette a gyermekeket, köztösen olvasták a mesét és beszélgettek arról.

Eczl Margit és *Vitai Ildikó* megzenésített versei, a magyar nép- és műdalok, játékos nyelvtörőkkel, mondókákkal fűszerezett előadásuk, az irodalmi erdei barangolás szép közös élményt nyújtott a gyermekek számára, akik kórusban szavalták, dalolták a gyermekversek, -dalok gyöngyszemeit.

Ezen programjainkon rendszerint 120–150 fő nézőközönséget tudtunk fogadni.

„Családiasabban” zajlottak következő előadásaink:

Uicz Zsuzsanna mesemondóval töltött rendhagyó irodalomórán a diákok érdekes és fontos dolgokat hallhattak a mesékről, mesélésről, valamint az előadó eredeti stílusában magukat a meséket.

Devecsery László tanár úr sokoldalúságáról három foglalkozáson is megbizonyosodhattak a nebulók. Az egészen kicsikkel egy képzeletbeli varázskendőt szőtt és együtt szárnyaltak a mesék és versek birodalmában. A kisiskolásokkal

versvására indult, a felsősökkel már „komoly” műhelymunkát folytatott. Mindhárom előadását – főként a kisebbeknek szólókat – drámapedagógiai elemekkel szötte át, így mozgatva meg a gyermekeket és fantáziájukat.

A május 31-i színházi előadás után a Hétközi Diákotthonos gyermekek számára egy kis rögtönzött gyermeknapot – délutánt – tartottunk, melynek során mintegy 30 gyermek vehetett részt játékos vetélkedőn, ill. agyagozhatott vagy videofilmmel, zenehallgatással tölthette szabadidejét. Egy kis meglepetést is szerveztünk a gyermekeknek: az agyagozás után a foglalkozásvezetőtől egy-egy körtemuzsikát kaptak ajándékba, illetve csokoládéval és üdítővel is megkínáltuk őket.

A diákotthonos gyermekeket több alkalommal elkísérték nagyobb barátaik, a Virág-mozgalom diákjai is, akik segítettek a foglalkozások során kis barátaiknak, és ha kellett, együtt tanultak velük.

Tapasztalatok, kapcsolódás más programokhoz

A tanév során – a már említett oktatási intézmények és könyvtárunk között kialakult jó kapcsolat, a hátrányos helyzetű gyermekekre való koncentráltabb odafigyelés és szervezőmunka révén, valamint az NKA támogatásával megvalósított színvonalas előadások jóvoltából – úgy érezzük, hogy sikerült felkeltenünk a hozzánk ellátogató gyermekek érdeklődését. Kis olvasóink a könyvtárban a szabadidő és az ismeretszerzés kulturált, mindenki számára nyitott terét ismerték meg. Az előadásokon való részvétel, a kortárs csoportok diákjainak megismerése, a közös tevékenységek és élmények pozitívan befolyásolták a gyerekeket, akik új barátokat, ismerősöket szereztek.

A könyvtárosokat megismerve bizalommal fordultak hozzánk már az első foglalkozás után, azóta is szívesen jönnek vissza, és érdeklődnek további rendezvényeinkről, lehetőségekről. Nagy örömünkre egyre több olyan diákkal találkozzunk újra – már önálló könyvtárhasználóként, – akik először csoportosan, szervezett formában jutottak el könyvtárunkba. A meghatározó első benyomás és figyelemkeltő programjaink után többen kedvet kaptak a visszatéréshez. Mindezekhez hozzájárul a törvény adta ingyenes beiratkozási lehetőség, a gyermekkel személyesen foglalkozó és már ismerős könyvtárosok munkája.

A hátrányos helyzetű gyermekekkel kiemelt módon való foglalkozás terén nem ez az első megmozdulásunk. Projektünk létrejöttét az motiválta, hogy már korábban is érzékeljük a célcsoportra jellemző negatív tendenciák megjelenését könyvtárunkban, és évek óta hagyománya van – pályázati és anyagi lehetőségeinktől függően – a nyári szünetben vakációs programok szervezésének, melyeket igyekeztünk ingyenessé tenni, hogy a rászoruló gyermekek is eljuthassanak foglalkozásainkra.

Ennek egy „továbbfejlesztett” változata az 1998 nyarán szervezett négy hetes bűnmegelőzési táborunk volt, melyet a Nógrád Megyei Rendőrfőkapitányság Bűnmegelőzési Osztályával együttműködve, „Az ifjúság biztonságos jövőjéért” Alapítvány támogatásával sikerült megvalósítanunk. Ebben a napközis táborban mintegy 150 fő halmozottan hátrányos helyzetű gyermeket tudtunk több napig

foglalkoztatni, és tartalmas programokkal biztosítani a vakáció napjainak hasznos eltöltését.

Több – a hátrányos helyzetű – gyermekekkel foglalkozó és érdekükben munkálkodó szervezettel, intézménnyel jó kapcsolatunk alakult ki, tevékenységünk látókörükbe vonta könyvtárunkat, így a továbbiakban is számíthatunk – és viszont – a sikeres együttműködésre.

Az általunk tapasztalt és szóban elhangzott visszajelzések alapján eredményesnek bizonyultak programjaink.

Tevékenységünket természetesen a jövőben is folytatjuk, kiemelt figyelemmel foglalkozunk a hátrányos helyzetű gyermekekkel, és a pályázati lehetőségekkel élve szeretnénk hasonló programokhoz megteremteni az anyagi feltételeket, hiszen ezek során a sokszor több szempontból is – pl. szociálisan, érzelmileg, szellemileg stb. – hátrányos helyzetben lévő gyermek is megtalálja az utat a könyvek világához, az esetleges értelmetlen csellengés helyett a könyvtárat választja és megismerkedik az ott található értékekkel, s ezáltal látóköre, személyisége formálódik.

Ezúton is szeretnénk megköszönni a hátrányos helyzetű gyermekek, látogatók nevében a Nemzeti Kulturális Alap bizalmát és támogatását, azt, hogy lehetővé tették programjaink megvalósítását.

„A lélek könyv nélkül olyan, mint a madár szárny nélkül” – tartja az orosz közmondás. E szárnyalásra szeretnénk megtanítani a könyvtárunkba betérőket.

Vanya Edina

A svédországi közművelődési könyvtárak és az EU-csatlakozás

Egy kutatási jelentés megállapításai

Svédország 1994. november 13-án népszavazással – 52,2%-nyi igen-szavazattal – az Európai Unióhoz (EU) való csatlakozás mellett döntött, és hivatalosan 1995. január 1-jével lett az EU tagja.

A 3K 1999. májusi számában Sz. Nagy Lajos már beszámolt arról, hogyan készültek fel a finn könyvtárak az integrációra a 90-es évek első felében. A lap szerkesztői a svédországi és az ausztriai csatlakozás könyvtári vonatkozású tapasztalatait is közzé szeretnék tenni.

*

E rövid cikkben a svédországi kampányról számolunk be, Ausztria pedig majd egy későbbi számban kerül sorra. Személyes tapasztalatok híján – és mivel a szokásos irodalomkutatási módszerekkel sem sikerült többet találnom néhány rövidhírnél – egy svéd kutatási jelentés és annak angol nyelvű összefoglalója alapján fogalmaztam meg mondanivalómat. A kutatási jelentés az alábbi címet viseli: *Biblioteken och folkområsningen om EU. En studie av lokal samhällsinformation (Rapport 169-2, szerzői: Mia Holmgren és Bertil Flodin, Stockholm, 1996. 145 p.)* A kutatást a Styrelsen för Psykologiskt Försvar nevű intézmény rendelte meg és finanszírozta.

Az 1994 novemberi népszavazást Svédországban is kiterjedt kampány előzte meg. A kutatási jelentés azt vizsgálja, hogyan kezelték a svéd közkönyvtárak az EU-ra vonatkozó információkat e kampány során. Következtetéseit a következő kérdések köré csoportosítja:

- célszerű volt-e a könyvtárakra bízni az európai uniós információk közvetítését, illetve szolgáltatását;
- milyen módszerekkel teljesítették a könyvtárak tájékoztatási feladataikat; és
- milyen lehetőségek nyílnak a könyvtárakban a jövőben az európai uniós és a hasonló, közügyekkel kapcsolatos információk szolgáltatására.

A megállapítások legtöbbje egy 1994 októberi, levélben lebonyolított kérdőíves felmérésből származik, amelyet Svédország 289 helyi, központi és regionális feladatkörű könyvtárának küldtek el. A könyvtárak 87%-a válaszolt. A kérdőívre adott válaszokat 1994 októberében és novemberében öt településen a könyvtárak munkatársaival lefolytatott interjúkkal egészítették ki. Ezen túlmenően megkérdezték egyes megyei közigazgatási tisztviselőket és az Európai Tájékoz-

tatási Titkárság (Sekretariatet för Europainformation) munkatársait is. (A Titkárságot a kormány finanszírozza, feladata az EU-ra vonatkozó elfogulatlan tájékoztatás.)

A kutatás során örömmel állapították meg, hogy a legtöbb könyvtár gondosan megtervezte tevékenységét, és hogy e tervek összhangban álltak a közérdekű tájékoztatás követelményeivel. Néhány könyvtár tűzött csak ki speciális célokat vagy határozott meg célcsoportokat, elemezte különböző csoportok információigényeit, általában azonban inkább a nagyközönség egészét igyekeztek informálni. A kutatók ezt egyébként annak tulajdonítják, hogy a könyvtárosoknak képzés híján nincs nyilvános kommunikációs készségük. Az elemzés, a tervezés és az értékelés területén még sokat kell fejlődniük; a kampány gyakorlati kivitelezésében viszont – amire a legtöbb időt és energiát fordították – megmutatkozott, hogy ez a könyvtárak erőssége. Valószínűnek tartják, hogy a költségvetési megszorítások negatívan hatottak a kampányra. A könyvtárak ugyanis semmiféle számottevő anyagi hozzájárulást nem kaptak az európai uniós kampányhoz, sőt a kampány miatt módosítaniuk kellett prioritásaikat a meglévő költségvetésen belül. Ez a költségvetési nyomás, úgy tűnik, még inkább fokozta a könyvtárosok vonakodását, hogy az európai uniós kampánnyal kapcsolatban még pluszfeladatra is vállalkozzanak.

A kérdőív arra is kíváncsi volt, hogyan adták át a könyvtárak az európai uniós információkat a nagyközönségnek. Mivel a könyvtárak közösségi intézmények, és a könyvtárakat fenntartó svéd települések nagysága, gazdasága, kulturális po-

litikája stb. igen eltérő, a tájékoztató munka formái is sokfélék voltak az egyes helyeken; igen nehéz általánosságban leírni, hogyan zajlott az európai uniós tájékoztatás.

A legtöbb könyvtár jelentős mennyiségű irodalmat szerzett be, és a kampány anyagainak nagy részét az olvasói térben helyezte el. Egyesek kifejezetten törekedtek arra, hogy ellensúlyozzák a pozitív és a negatív kampánnyal (t.i. csatlakozzanak-e vagy sem) kapcsolatos információk eltérő mennyiségét. Kevesebb volt egyébként a csatlakozást ellenző anyag és sok esetben ennek mennyisége határozta meg, hogy mennyi, a csatlakozást pártoló anyagot rendelt a könyvtár. Egyébként a könyvtárosok különösképpen nem szelektálták az anyagokat.

A legtöbb könyvtár szervezett valamilyen EU-val kapcsolatos rendezvényt, előadást, vitát és kiállítást. Viszonylag keveset szántak ezek közül a könyvtáron kívüli közönségnek. Szinte minden könyvtár tett valamit annak érdekében, hogy az európai uniós információkra irányítsa a figyelmet, de a rendezvények szervezése során nyilvánvalóvá vált, hogy a könyvtárosok legtöbbször nincs hozzászokva a marketing-feladatokhoz.

A kampány nem hozott jelentős áttörést a közkönyvtárakban elérhető „európai adatbázisok” használatában, amint azt egyesek várták volna. Csak néhányan számoltak be arról, hogy az európai adatbázisokat napi rendszerességgel használták, és csak néhány könyvtárban bocsátottak terminálokat a látogatók rendelkezésére. Ennek számos oka lehet, például az, hogy a személyi számítógépet a könyvtárosok sem igen ismerték, hiányzott a megfelelő hardver vagy a könyvtár-látogatók mutattak csekély érdeklődést, de talán az is, hogy nem volt megfelelő a szolgáltatás publicitása.

A könyvtárak a település más intézményeivel az európai uniós tájékoztatásban a legtöbb helyen csak korlátozottan működtek együtt, általában csak a nyomtatott anyagokat terjesztették közösen. A kampányban részt vevő szervezetek ritkán keresték a könyvtárakkal való együttműködés lehetőségét. Amikor a kérdőív a könyvtáraknál arról tudakozódott, mely szervezet volt a legnagyobb háttal tájékoztató munkájukra, a legtöbbször a Titkárságot említették.

Az európai uniós információk iránti közérdeklődés viszonylag csekély volt, bár a népszavazást megelőző hetekben az igények bizonyos növekedését lehetett észlelni. A közkönyvtárakat sok diák vette igénybe arra, hogy információkat szerezzen az EU-ról. A nagyközönség viszont a megszokott információkeresési mintát követte: többnyire a tévére, a rádióra és a hírlapokra támaszkodott, igen kevesen fordultak információért a könyvtárakhoz.

Az európai uniós információkkal a könyvtárakban legtöbbször egyetlen, gyakran csak időlegesen foglalkoztatott munkatárs foglalkozott. Az illető határozta meg a tájékoztatás stratégiáját és a konkrét intézkedéseket. Leggyakrabban ez a stratégia csak abból állt, hogy „mérlegelni kell a kockázatokat”. A könyvtárak többsége igyekezett a rendelkezésre álló összes információt pártatlanul szolgáltatni – ami erősen a pozitív kampány felé hajlott –, ahelyett, hogy kiegyensúlyozta volna az EU-párti és az EU-ellenes információk mennyiségét, és ezáltal vállalta volna a beavatkozás, illetve a cenzúra vádját. Kevesen vezettek be új módszereket: a könyvtárak a megszokott tájékoztató tevékenység szellemében jártak el, és ez jól működött.

Összefoglalva megállapítható, hogy

- az Európai Unióról tájékoztatni igen nehéz, hiszen a téma összetett és szer-teágazó is egyben.
- A svéd nagyközönség érdeklődése meglehetősen alacsony szintű volt, és a mé-dia elég jól kielégítette azt. A könyvtáraktól a költségvetési megszorítások ellenére azt várták volna, hogy számos új partnerrel lépjenek együttműkö-désre.
- Ezenkívül sok tényező szólt az európai uniós információs kampány ellen (eze-ket a jelentés összefoglalója sajnos nem sorolja fel – H.I.).
- A felmérés tanulságai csak egy adalékkal szolgálhatnak ahhoz, hogy a könyv-tárak a jövőben milyen szerepet vállalhatnak a közügyekről való tájékoz-tatásban: ha nagyobb felelősséget szánnak nekik ezen a téren, ahhoz elkerül-hetetlenek bizonyos javító intézkedések.
- Aktívabban kell a közkönyvtáraknak orientálniuk a közösséget; tervszerűen, kiválasztott célcsoportokat kell tájékoztatniuk, és használniuk kell a modern információtechnológiát.

Hegyközi Ilona

A (közel)jövő könyve?

Szerzőnk, Bánhegyi Zsolt Fulbright-ösztöndíjjal tartózkodik az Egyesült Ál-lamokban. Előbb a University of California Los Angeles (UCLA) könyvtári-in-formatikai tanszékének vendégeként a felsőoktatási könyvtárakban folyó auto-matizálást tanulmányozta, majd a New Jersey állambeli New Brunswickban levő legjelentősebb magyar gyűjteménynél, az American Hungarian Foundationnél végzett különféle könyvtári munkákat. Innen küldte a KATALIST-on keresztül az alábbi érdekes híradást.

*

Az új amerikai fejlesztések eredményei között tájékozódva a CompUSA elne-vezésű üzletlánc több üzletében (Los Angeles, New Brunswick) és az Apple cég bemutatóján is találkoztam az *E-book*-kal, amely „igazi nagygélynak” látszik – ámbár a különféle tenyergépek elterjedése után logikusnak tekinthető a megje-lenése. A piacon az első fecskék a Franklin Rt. által gyártott Rocket E-book (www.franklin.com), a Softbook (www.softbook.com) és az Everybook Dedic-ated Reader. Amerikai módra azonban várható, hogy rövid időn belül cégek tu-catjai fogják gyártani és forgalmazni.

Nézzük elsőként a *Rocket E-book*-ot! Fentebb említett gyártója nem kezdő cég: 1986-ban ők készítették az első Spelling Ace helyesírás-ellenőrzőt, majd az online Webster-szótárakat. Az elektronikus könyvecske olyan, mint egy paper-back, könnyű kézben tartani, sőt olvasni is. Sokkal jobb és élesebb képet ad, mint a hordozható gépek kijelzői, és a gyártók szerint a tengerparti napsütésben is kitűnően lehet olvasni. Online lehet vásárolni a készüléket is meg a könyveket

is: ezek az otthoni bázisgépen keresztül tölthetők át az E-bookra. Harminc óra időtartamra szól az elem, de gyorsan feltölthető. Kb. 10 átlagos terjedelmű könyvet képes tárolni. (A kapacitása négyezertől százezer oldalig terjed.) Súlyja mintegy fél kiló. (A másik típus, a *Softbook* nagyobb méretű, és több mint egy kilós.) Lehetséges szöveget annotálni, szóra keresni stb. A képernyője érintésre működik (touchscreen), a készülék grafikus, képet-hangot kezel. 300-400 dollárba kerül, a könyvcímek ára pedig pillanatnyilag a puha fedelű könyvekéhez hasonló. Egy, a Los Angeles Times-ban megjelent összehasonlító elemzés szerint térképek és technikai kézikönyvek kezelésére a *Softbook* az alkalmasabb, az ugyanis nem egy dokk- vagy gazdagépre támaszkodik, hanem beépített modemmel közvetlenül kapcsolódik a forgalmazó szerverhez. A *Softbook*ra saját dokumentumot (vagy bármely *Webes* anyagot) is ezen a központi szerveren keresztül lehet rátölteni. A *Rocket E-book* viszont Windows-os PC-t vagy MacIntosh-t igényel. A gazdagép soros portjához csatlakozik, s azon keresztül bármely *Webes* anyag rátölthető.

A harmadik készüléktípus az *Everybook Inc.* terméke az *Adobe* féle PDF technológiát használja. Ez nagy előny, hiszen a kiadók csaknem 90%-a PDF formátummal dolgozik a hagyományos könyv előállításánál. Az *Everybook Dedicated Reader* oly mértékben utánozza a könyvformát, mint mondjuk annak idején az első nyomtatott könyvek a kódexekét: kinyitható, és két oldalon van a képernyője. Amikor kinyitjuk, a megvásárolt és letöltött könyvek gerincét mutatja a képernyő. Ekkor rábökhetünk a kívánt könyvre, és kezdődhet is az olvasás. Infravörös kapcsolattal bármely része kinyomtatható távoli nyomtatón, faxon egyaránt. Ujjunkkal aláhúzhatunk, kiemelhetünk adott szövegrészeket. A virtuális központi könyvesboltban színes, nagy felbontású képernyőn „látogathatunk el”. Járhatunk a polcok között, levehetjük róluk a köteteket, belelapozhatunk a tartalomjegyzékbe, az ismertetőbe. És persze nyomban megtörténhet a vásárlás is: az egyetlen másodperc alatt lezajló hitelkártya-visszaigazolás után kezdődhet a könyv letöltése.

Az *Everybook Dedicated Reader* – a gyártója szerint – ma a csúcsmo­dell, hiszen nem csupán valamiféle (pala)tábla feketefehér képpel, hanem nagy felbontású színes, éles képet ad. Érdekes adalék még, hogy a már említett PDF formátumot ez az elektronikus könyv változtatás nélkül jeleníti meg, és így a meglévő licencek hatályát nem lépi át. Az egyik E-kiadó vezetője viszont egy alkalommal arra is emlékeztetett, hogy az E-bookhoz hasonló elven működő vállalkozások már sok éve léteznek. A Gutenberg Project például 27 év óta adja közre a klasszikus szerzőket. De említhetném a Drótos-Moldován páros vezette, áldozatos munkával épülő MEK-et is mint modell értékű előzményt.

A nagy kiadók szemük sarkából éber­en figyelik ezt a nyiladozó üzletá­gat: a Barnes & Noble például E-bookra szakosodott részlegeket épít ki máris a boltjaiban. Honlapjukon a kínálat jelenleg kb. 500 könyvcímet tartalmaz. A *Librius.com* honlapján pedig az látható, hogy a *World Bookstore* több ezer könyv és egyéb kiadvány mesterpéldányát őrzi, várva a vásárlókat.

Bánhegyi Zsolt

A mesemondó és hallgatósága

(Megemlékezés az Írásbeliség Világnapjáról
1999. szeptember 8-án)*

„Először a történelem folyamán a történeteket nem a szülő vagy az iskola, nem a törzs vagy az egyház, nem a közösség, de sokszor még nem is az adott ország találja ki és meséli el, hanem globális kereskedelmi konglomerátumok egyre szűkülő csoportja, amelyek célja, hogy minél többet adjanak el ezekből.”

Gerbner, George

Legutóbbi vizsgálati adataink szerint a 10–14 éves tanulók jó felének éppen ezek a mottóban említett „szappanoperák”, tömegtermékek jelentik a legkedveltebb tv műsoraikat, rögtön az akció- és kalandfilmek előtt, miközben az óvodáskorúak talán harmada részesül a mese naponkénti varázslatában. Ennek a feszültségnek a tudatosítása, a veszélyek, a következmények, valamint a tennivalók, a „korai védőoltások” átgondolása, megszervezése volt a *Magyar Olvasástársaság* célja, amikor az alcímben jelzett nap délutánján ünnepi megemlékezést szervezett a FSZEK Terézvárosi Gyermekkönyvtárban, ahol Kucska Zsuzsa példás vendégszeretetét élvezhettük.

Az együttlét alaphangját Berecz András magával ragadó mesemondása teremtette meg az elérhetetlen dolgok iránti hiábavaló vágyakozás felettébb haszontalanságáról, a képmutatás, a hazudozás visszataszító mivoltáról, valamint az írott üzenetek pótolhatatlan jelentőségéről.

Majd társaságunk elnöke, Kádárné Fülöp Judit felolvasta a HUNRA ezévi üzenetét:

Az igaz mese felnőtteknek, gyermekeknek egyaránt szükséges és jó lelki táplálék. Szánjunk ma (vagy holnap) fél órát arra, hogy mesét mondunk, olvasunk gyermekeinknek, egymásnak!

Ne féljete a közös olvasástól! A közösségben – óvodában, iskolában, könyvtárban, családban, munkaközösségben – felolvasott, együtt hallgatott „jó szó”, „szép szó” meghiúsított élmény, még ha nem is beszélgetünk róla. Próbáljátok ki!

Aki kedvet kap a napi közös olvasáshoz, szíves szóval és szakmai tudásunk biztonságával bátorítjuk: tegye, ne sajnálja az időt! Megtérül.

Szülők, nagyszülők, bátyák és nővérek! Válogassatok a magyar mesekincsek között, olvasatok estü mesét kisfiatoknak, kislányotoknak, unokáitoknak, húgaitoknak, öcséiteknek! Nekik is, magatoknak is örömet szereztek vele.

* Ebben az évben első alkalommal rajtunk kívül Kiskunhalason és Tatán a városok központi könyvtáraiban, továbbá Sopronban, a Kurucdombi Gyermekkönyvtárban szerveztek még hasonló rendezvényeket.

Óvónénik, óvóbácsik, tanítók, könyvtárosok! Ne sajnáljatok naponta legalább egy-egy negyedórát, félórát mesemondásra szánni! Legyetek magatok mesemondók, neveljétek tanítványaitokat mesemondókká! Hangozzanak közösségben a közös élménynek szánt népmesék, irodalmi mesék! Kevésbé kiaknázott kincsek ezek, hatalmas gyógyító, szelídítő, összetartó és nevelő erő rejlik bennük. Éljetek vele, mert életet adnak!

Akik velünk olvasnak, azoknak ajánljuk Lázár Ervin: „Foci” című írását. Megjelenik az írásbeliség világnapja alkalmából a Nők Lapja 36. számában a 63. oldalon!

Környei László oktatási helyettes államtitkár úr erkölcsi és anyagi támogatást ígért kezdeményezésünkhöz, mely szerint az 1999–2000-es tanév folyamán mesemondó versenyt hirdetünk meg a leendő pedagógusok és könyvtárosok számára. Köszönet érte! (Részletes felhívásunk rövidesen napvilágot lát.) Bátorítsuk, készítsük fel őket erre a nagyszerű feladatra!

Ha már a mese állt a középpontban, akkor persze a gyerekeké volt a főszerep. Négyen mondtak fejből, nagy átéléssel egy Andersen- és három népmesét (Tóth István Gergő: A katona és a tűzszerszám, Szalontai Szilvi: Az okos lány, Lengyel Bea: Az útszéli fának eladott bika, Hegyvári Péter: A szegény ember királysága), illetve Kovács Eszter felolvasta „A fekete tehén szarva” című, szimbolikus és mélylélektani üzenetekben gazdag, gyönyörű népmesét.

A mesefüzér hallgatása közben e sorok írójában az öröm külön forrása is felfakadt, hiszen a rendezvényünket közvetlenül megelőző percekben kaphattam kézbe – 12 évi szünet után ismét – a Könyv és Nevelés című folyóirat frissen megjelent számát (Új folyam 1999/1.), melynek újraindítását éppen egy évvel korábban kértük Pokorni Zoltán miniszter úrtól, a számára készített „Helyzetjelentés és javaslatok az olvasás ügyéről” című memorandumban. (Könyvtári Levelezőlap 1998/10.) Hálával gondolva a főszerkesztő Balogh Mihály és a szerkesztő Jáki László termékeny fáradozására, a beköszöntőt író Pokorni Zoltánnal egyetértésben valljuk: „Nagyon fontos lenne, hogy ez a folyóirat mintát és mércét adjon az iskolák vezetőinek ... A könyvtárosok pedig ötletet merítsenek belőle ahhoz, hogyan tehető a könyvtár az iskola legizgalmasabb helyévé a tanulók számára.” S az már szinte csak „hab a tortán”, hogy az első szám szerzői között egy frissen diplomát szerzett tanítvány (Varjú Zsuzsa), HUNRA pályázat nyertesek (Harkai Hajnalka, Kiss Klára) és konferenciáink előadói (Róth András Lajos, Sáráné Lukátsy Sarolta stb.) egyaránt megtalálhatók.

Végül ismét Berecz András szólt az egybegyültekhez – a könyvtár falán függő festmény jelentését értelmezve – a mesemondó, az alkotó, a továbbadó, a küldetéses ember örök dilemmájáról. Ki és mit ért meg az elhangzottakból? Milyen mértékben él bennünk a kiművelt esztétikai érzékenység? Lefordítjuk-e a képek, a szimbólumok nyelvét szavakra, gondolatokra? Teremtünk-e kapcsolatot az üzenet és saját életünk nagy kérdései között? Megértjük-e a sokezer éves bölcsességek mai aktualitását? Még ha tétovák, ellentmondásosak is a válaszaink, a mesét, az éneket, a verset mondani kell – vallotta Berecz András kedves barátunk –, mert csak ez ad reményt összetartozás-tudatunk fenntartására, az erkölcsi és esztétikai értékek töretlen továbbadására, röviden emberségünk, magyarságunk megőrzésére.

Nagy Attila

Válasz Berke Barnabásné gondolataira és kérdéseire

Sajnálattal olvastam Berke Barnabásné megjegyzéseit Kormos Sándor kollégámnak az augusztusi könyvtárostalálkozón elhangzott előadásához. Úgy érzem mintha megbántottság is vezette volna a tollát, ezért felhasználom az alkalmat, s kollégáim nevében is kijelentem: mi nagyra becsüljük az OSZK bibliográfusainak munkáját, s ha valamikor – pl. a határidőkkel kapcsolatos viták során vagy egy-egy pontatlan megfogalmazással – megbántottuk őket, akkor ezúton elnézésüket kérjük. Mi nem vagyunk egymás riválisai, az időnkénti nézeteltérések ellenére is együtt kell működnünk.

Először is pontosítani szeretném, milyen leírásokat készít a Könyvtárellátó. A beérkezést követő órákban a magyar szabványnak megfelelő bibliográfusi leírás formájában számítógépre visszük a könyvek adatait, s néhány mondatos tartalomismertetést fűzünk hozzájuk, többnyire a fülszöveg, esetleg az elő- vagy utószó felhasználásával. Nem látjuk el a leírást szakjelzettel és tárgyszavakkal. Ezekkel utólag, az OSZK-ban készült leírások alapján egészítjük ki. Később felcseréljük az általunk rögzített tartalomismertetést is az ÚK szerkesztőségében írott szöveggel. Az az állításunk tehát, hogy a mi szakembereink által készített leírások minimális mértékben térnek el az OSZK-étól, természetesen a szakjelzetet és tárgyszavakat nem tartalmazó leírásra vonatkozik. Sajnáljuk, ha ezt félre lehetett érteni. Ugyanerre vonatkozik az is, hogy a délelőtt beérkezett könyvek leírásai délutánra, a délután érkezőké pedig másnap délelőttre elkészülnek, és Interneten keresztül elérhetővé válnak.

A gyorsaság a Könyvtárellátó kereskedelmi érdeke, és mi a kereskedelemből finanszírozzuk a működésünket. Az OSZK munkatársai a maguk szakmai szempontjai szerint gondolkodnak. Elhiszük, hogy a Könyvtárellátó igényeinek előbbre sorolása nehézségeket okoz. A könyvtárosok számára az OSZK-ban készülő Magyar Nemzeti Bibliográfia az „etalon”, s mi ezzel egyetértünk. Ugyanakkor szeretnénk a szakjelzetekkel és tárgyszavakkal teljes leírásokat a könyvtárosok számára számítógépen minél gyorsabban elérhetővé tenni. Feloldható-e ez a feszültség, és hogyan?

Nagy előrelépés lenne, ha mielőbb közvetlenül Interneten keresztül küldhetnénk egymásnak az információkat. Bízunk abban, hogy ennek számítógépes háttere az OSZK-ban hamarosan létrejön. Erre alapozva kialakulhatna köztünk a bibliográfiai leírások elkészítésében egy kölcsönösen előnyös kooperáció. A kereskedelmi forgalomba kerülő könyvek kb. kétharmadának a teljes (szakozott és tárgyszavazott) bibliográfiai leírását a Könyvtárellátó a szükséges számú szakképzett munkatárs foglalkoztatásával önállóan el tudná készíteni. Az OSZK munkatársai ellenőriznék, „legitimálnák” ezeket az adatokat, s természetesen felhasználnák a MNB összeállításánál. A fennmaradó kb. egyharmadnyi (majd a gyakorlatban elválna, hogy ez pontosan mekkora hányad) könyv szakmai fel-

dolgozásához olyan egyedi információk szükségesek, amelyek csak az OSZK munkatársai számára állnak rendelkezésre. Ezeket ők dolgoznák fel; a fölösleges terhektől megszabadulva feltehetően gyorsabban mint eddig. Az eredmény: a KELLŐ nagyobb részt vállalna a finanszírozásból, mint most, ám gyorsabban jutna adatokhoz, az OSZK pedig megszabadulna egy nyomasztó tehertől, amit az erőltetett munkamenet és a mi türelmetlenségünk okoz.

Rátérve a további megjegyzésekre:

A kereskedelmi forgalomba nem kerülő dokumentumok rekordjait az Országos Dokumentumellátó Rendszer működését segítő tevékenységünk során kapjuk meg a KLTE könyvtárától. Ez közhasznú feladat, amelyet a minisztérium ellenőriz. A KLTE valóban USMARC formátumban küldi az információt. A HUNMARC-ba történő konvertáláshoz a Könyvtárellátó programot készített. A program természetesen nem működik hibátlanul, munkatársainknak gyakran kell kiigazításokat végezniük. Nagyon örültünk, amikor Kormos Sándor előadása után Vajda Erik segítséget ajánlott a konverzió javításához. A KLTE maga dolgozza fel a dokumentumokat, s mivel a köteles példányok valóban bizonyos késéssel jutnak el hozzájuk, ezek az adatok nem olyan frissek, mint a forgalmazott könyvek adatai. (Az a burkolt feltételezés, hogy valaki illetéktelenül használja a MNB-t, kissé méltatlannak érzem a tapasztalataim szerint roppant tisztességes könyvtáros szakmához.)

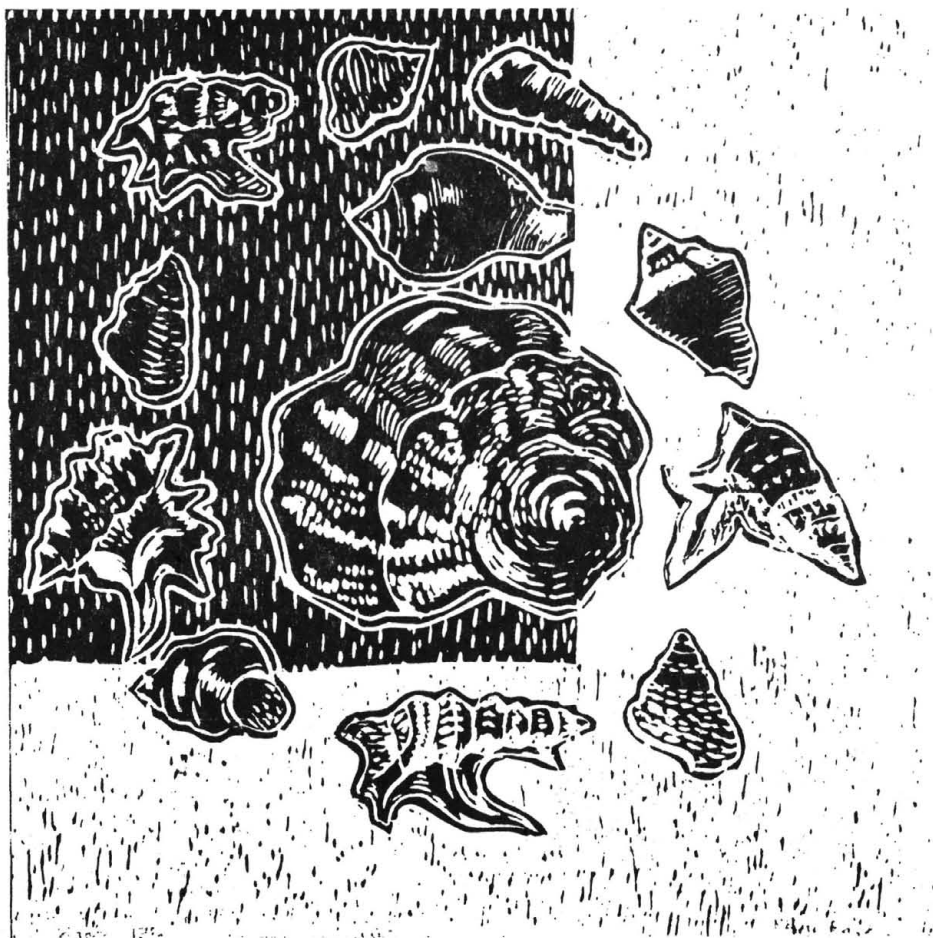
A Könyvtárellátó információs rendszeréből az adatok ingyenesen letölthetők. Berke Barnabásné regisztrációs díjról szóló információja félreértés. Amiről ő ír, az a 26 nyomtatott füzetből álló Új Könyvek állománygyarapítási tanácsadó kiadvány éves ára a szerződést kötött könyvtárak, ill. a szerződés nélküli üzleti partnereink számára. (Az ÚK megvásárlása nem feltétele a belépésnek.) Az elektronikus adathordozó sokkal olcsóbb mint a hagyományos, ezért tudunk a költségtérítésről lamondani. Még az Internet elterjedése előtti időben, amikor a kapcsolat megteremtéséhez programot kellett küldenünk, esetleg a helyszínen üzembe helyeznünk, valóban felszámoltunk egy egyszeri (nem éves) regisztrációs díjat. Ám ezt akkor mindenkivel előre közöltük. Berke Barnabásné beállítódásában az a legfájdalmasabb számunkra, hogy úgy „leplez le” bennünket, mintha a Könyvtárellátó egyike lenne az ügyeskedő nyereség-kiértésítő és csomagküldő cégeknek, akikkel szemben valóban résen kell lennünk, mert különféle csalafintaságokat rejtenek el az ajánlataikban, Nem hiszem, hogy ilyen nehéz lenne különbséget tenni a korrekt és a nyereszkeskedő kereskedők között.

A weblapunkon feltétel nélkül csak a beérkezett könyvek alapadatait (szerző, cím, kiadó, ár) lehet megtekinteni. A részletes lekérdezést, rendelést és letöltést is lehetővé tevő könyvinformációs rendszerbe jelszóval lehet belépni. Jelszót telefonon vagy e-mailen a számítóközpontunktól kérhetnek az érdeklődők. Erre azért van szükség, mert itt is szeretnénk fenntartani a bizalmon alapuló viszonylag zárt üzleti hálózatot. Ha valaki hosszabb időn át nem vásárolna tőlünk, csak adatokat töltene le, valószínűleg megvonnánk tőle a belépés lehetőségét. Jelenleg mintegy 250 könyvtár használja az adatainkat, ilyesmire azonban még nem volt példa. Sajnálom, hogy Berke Barnabásné a belépési díjtól tartva nem kért tőlünk jelszót, mert akkor talán meg sem írta volna a szóban forgó gondolatait.

A weblapunk valóban korszerűsítésre szorul. Kollégáim elkezdték a tervezést, de nem soroltuk a legsürgősebb teendőink közé, ezért kb. fél év múlva készülünk el vele.

Kormos Sándor az elmúlt nyolc évben szisztematikus munkával felépített egy megbízhatóan működő külső-belső információs rendszert. Sohasem mondta, hogy tökéletes, és mindig mindenkitől szívesen fogadta az észrevételeket. Természetesen a Könyvtárellátó egészének működése sem hiba nélküli. Ám arra törekszünk, hogy lehetőleg elébe menjünk a könyvtárosok velünk szemben támasztott igényeinek, s ezáltal megtartsuk a bizalmukat. Lám, milyen rossz érzés, ha valakinek elveszítjük a bizalmát, és továbbkérdés helyett a szavahihetőségünket vonja kétségbe. Remélem azonban, a bizalom helyreállítható: szívesen látjuk Berke Barnabásné (és bármelyik könyvtárost) a Könyvtárellátóban, s megmutatunk neki mindent, ami csak érdekli. Nincsenek titkaink.

Légrádi Tibor

Zenei könyvtári ismeretek

Az utóbbi időben örömdetesesen szaporodnak a könyvtáros szakma egyes részterületeinek új tan- és szakkönyvei. Ezúttal ismét egy hiánypótló szakkönyvről adhatunk számot, amely egyben tankönyvnek is tekinthető, ámátor nem a könyvtárosképzés új tankönyvsorozatában jelent meg. A Magyar Könyvtárosok Egyesülete Zenei Könyvtáros Szervezete (a Nemzeti Kulturális Alap támogatásával) vállalkozott arra, hogy a zenei könyvtári alapkönyvet megjelentesse. Felvetődhet, hogy egyáltalán szükség van-e e részterület könyvtári specialitásait egy külön kiadványban közzétenni. Ha csak a klasszikus értelemben vett zenei könyvtárak hazai számát tekintjük, nyilvánvalóan nem, hiszen számuk oly csekély (OSZK, FSZEK, Zenetud. Intézet, a zenei képzés oktatóhelyei). Csakhogy ma már a megyei könyvtárakban s a városi könyvtárak egy részében is megtalálhatjuk legalább a hangzó dokumentumok részlegét, s e különgyűjtemények dokumentumainak többsége zenei lemez vagy kazetta. S ha figyelembe vesszük, hogy az olvasók valamennyi közművelődési könyvtárban feltehetnek zenei vonatkozású referenzs kérdést, akkor valóban szükségét érezhetjük egy olyan szakkönyvnek, amely a zene oldaláról közelíti meg a könyvtári munka egyes területeit.

A most megjelent „Zenei könyvtári ismeretek” nem egy kerek egész zenei könyvtártan: három önálló fejezete – bár némiképp kapcsolódik egymáshoz – nem fedí le a zenei könyvtárosság minden tudnivalóját. A szerzőknek talán nem is ez volt a céljuk, talán valóban csak azon szűkebb szakterületek ismereteit kívánták összefoglalni, amelynek mind a négyen tudorai. A kiadvány ugyan nem utal erre vissza, de a zenei könyvtári vagy a művelődési könyvtárak zenei részlegeiben végzett szakmunka szervesen épül az általános könyvtártanra, a szerzők inkább azokra a speciális területekre (zenei tájékoztatás, a zenei dokumentumok formaí és tartalmi feltárása) vállalkoztak, ahol a zenei gyűjtemények elmélyült szakismereteket kívánnak meg.

A kötet első része Pogány György munkája. A szerző, ismervén a zenei könyvtárosok körét, abba a problémába ütközhetett, hogy a zenei részlegekben dolgozó kollégák vagy alapos zenei tudás birtokában csekély könyvtárosi, illetve fordítva: megalapozott könyvtárosi ismeretekkel ám hézagos zenei műveltséggel rendelkeznek. Ezért azt a módszert választotta, hogy ahol ezt szükségesnek látja, röviden tipológiai bevezetőket írt. A zenei dokumentumok körének a bevezető fejezetben történt meghatározása oly aprólékos, hogy a mindkét műveltségkörrel rendelkező könyvtárosok számára is hoz nóvumot; a recenziánsnek például nem jutottak volna eszébe az aprónyomtatványok zenei vonatkozásai. Az imént említett „kinek is szól a könyv?” kérdésnek megfelelően Pogány György „A zenei tájékoztatás” c. fejezetet is a könyvtáros szakot végzett kollégák számára csak ismétlésként olvasandó tájékoztatási tipológiával indítja, tömören összefoglalva a zenei könyvtári tájékoztatási eszközök típusait, részletesebben kifejtve a csak zenei tájékoztatási eszközök (műjegyzékek, zenei diszkográfiák) jellemzőit.

Majd visszatekint a múltba, kronológiai sorrendben mutatja be a külföldi és hazai zenei tájékoztatási eszközök kialakulásának történetét a XX. századig. A kötet e tíz oldala nemcsak egy színesen taglalt művelődéstörténeti betét, hanem minden lényeges régebbi zenei összefoglaló munka felsorolásával intonálja a fő tételt.

A megjelent kötet egyik legfontosabb fejezete: a zenei tájékoztatás eszközeinek részletező, elemző bemutatása, felsorolása. Ha hinni lehet az MNB CD összetett keresőkérdésre adott válaszában, Gyimes Ferenc 1976-os magyar zenei könyveket, majd 1983-as idegen nyelvű zenei könyveket tartalmazó bibliográfiái óta nem jelent meg e művészeti ágról bibliográfiai jellegű szintézis, Pogány György még ezeket is meghaladóan (nemcsak a közművelődési könyvtárakra koncentráltan, hanem annál tudományosabb szintre emelve) dolgozta fel mindazon segédleteket, amelyeket a zenei tájékoztatásban ismernünk kellene.

A zenei tájékoztatás eszközeinek fejezete az előzőekben felállított tipológiai rendszer szerint tagolt; a direkt és indirekt eszközök főcsoportjait további alcsoportokra (6+4) bontja, megkönnyítve ezzel a használat során a visszakeresést. Theodor Bestermann másodfokú zenei bibliográfiájától kiindulva és a zenei értelmező szótárakkal bezárva a zenei tájékoztatásban (tájékozódásban) használható szinte minden művet felsorol és bemutat. A recenzens bevallja, hogy többször elkezdte – és mindannyiszor feladta – a szerző által felsorolt referensz művek megszámlálását, végigolvasva azonban az az érzése támadt, nem hiányozhat egy lényeges mű sem. Mert ez a zenei tájékoztatási kézikönyv nemcsak a nyomtatásban megjelent, avagy folyamatban levő nagy szintézisekről (pl. a RISM) szól, hanem ismerteti a zenei tájékoztatás legmodernebb formáit is (OCLC zenei része, a RILM CD-ROM kiadásai). A zenei szakirodalommal egyenértékűen tárja fel a diszkográfiákat, amelyek a zenei hangzódokumentumok világában való tájékozódást segítik. E fejezet adataiból is látszik, a regisztrálás szintje is mutatja, hogy a hangzódokumentumok bibliográfiai apparátusának egyetemes összehangoltságát még nem sikerült megoldani, pedig éppen a zene területén az AV (főleg a V!) a nyomtatott dokumentumoknál sokszor még lényegesebb is.

A fejezet szakcsoportos elrendezése a tájékoztatási apparátus tipológiájának ismerői számára visszakereshetővé teszi ugyan a művet, a gyakorlatlanabb könyvtárosokra azonban nem lett volna haszontalan, ha a szerző munkáját egy betűrendes, avagy a bemutatott művek szerzőjét, címét, tájékoztatási műfaját összefoglaló táblázatos mutatóval zárja.

Erdélyi Frigyesné és Vavrincez Veronika a könyv önálló fejezetében a zenei művek formai feltárásának segédletét állították össze. A magyar bibliográfiai szabványcsalád szerencsére magában foglalja a zenei szakterület leírásának szabványát is; a szerzők e szabvány alapján egy gyakorlati útmutatót készítettek. Megjósolható, hogy a könyv e fejezetét nem szakmai slágerként fogják lapozgatni a könyvtárosok, azonban sokaknak nélkülözhetetlen segédeszköze lehet. Már a címleíró könyvtárosok munkája is specializálódott szaktudást igényel, de még mélyebb ismeretekkel kell rendelkezniük azoknak, akik a gyűjtemények zenei részlegébe tartozó kottákat és hangfelvételeket katalogizálják. A két szerző e roppant száraz (mivelhogy adatelemek sorrendjét szabvány alapján követő) témát a legkisebb probléma tisztázásáig elvégzi, érthető példákkal illusztrálja. Érzékelhető, hogy a zenei könyvtárt vagy zenei részleget nem a könyvtárak egysé-

géből kiszakítva szemlélik, ezért nem is foglalkoznak a zenei részlegekbe tartozó, más szabványok (könyvek, periodikumok stb.) hatálya alá eső dokumentumok feltárással, kizárólag a kották és zenei hangfelvételek címléírását taglalják. Kiindulási alapjuk szintén a zene oldaláról történő megközelítés.

A recenszens nem lévén járatos a címléírás rejtelmeiben, ámulva tapasztalta, hogy milyen hatalmas adatsort kell a kották és zenei hangfelvételek esetében feltárni ahhoz, hogy a használók többszemponútú visszakeresésének a lehetőségét biztosítsuk. A két dokumentumtípus feltárási kérdései után részletesen bemutatják a besorolási adatelemeket, megkönnyítve a katalógusok összeállítását. Erdélyi Frigyesné és Vavrincez Veronika munkája vélhetően katalogizálási alapkönyvvé válik mindazon könyvtárban ahol – bármily kevés – kottával és hangfelvétellel rendelkeznek. Egyetlen megjegyzés: a két szakértő nem utal kottákat és zenei hangfelvételeket feldolgozó számítógépes program léteire, vajon még sehol sem készült ilyen? Ha igen, jó lenne adaptálni; ha nem, akkor éppen ők ketten inspirálhatnák a programozókat.

A zenei szakirodalom és a zeneművek tartalmi feltárása című fejezetet Gócza Julianna írta. Témáját tekintve szerencsésebb helyzetben van, mint a formai feltárási szakértői, hiszen egy könyvtár gyakorlatában a téma szerinti olvasói érdeklődésre adandó válasz többségében nem dokumentumtípushoz kötött, az olvasónak általában „minden kell”, a zenei lemez, annak kottája s a szakirodalom. A feltárási során azonban itt is különbséget kell tenni zeneművek és zeneirodalom között, de a szerző, együttesen tárgyalva a kérdést, egységes feltárási rendszerekben gondolkodik. Miután tisztázta a zenei szakirodalom jellemzőit, három tartalmi feltárási területet tekint át: a két logikai alapú osztályozást (ETO, FZO) valamint a tárgyszavas osztályozásokat. A recenzió kereteit meghaladná, ha részleteiben ismertetnénk az ETO 78 Zene főosztályának alkalmazásáról írottakat, amelyek egyben rávilágítanak annak hiátusaira is. Éppen az ETO e kidolgozatlansága miatt alkotta meg az 1960-as évek végén Pethes Iván a Flexibilis Zenei Osztályozási rendszert (FZO), melyet az ETO-hoz lehet kapcsolni, valamint könyvtári, bibliográfiai és gépi feltárással is alkalmas. A továbbiakban Gócza Julianna e rendszer ismereteibe vezeti be az olvasót. Bár az OKT ad hoc bizottsága az 1990-es években elvégezte az FZO revízióját, a szerző – annak ellenére, hogy maga is részt vett e bizottságban – elismeri, hogy a könyvtári számítógépesítés rohamos előretörése e területen is a nyelvi alapú feltárási eszközöket fogja előnyben részesíteni. Ezért részletesen foglalkozik a tárgyszavas osztályozásnak a zene területén való alkalmazásával. Ehhez a Library of Congress hierarchikus osztályozási rendszerének zene főosztályát választotta. (Nemcsak közelebbi híján, hanem mert bevallható, hogy a könyvtárak „globalizációjában” az LCC kulcsszerepet játszik.) Végezetül bemutat két zenei tezaurszt, a Zenei Könyvtárak Nemzetközi Szövetsége kezdeményezésére 1982-ben készült német és a RILM angol nyelvű zenei szakkifejezéseket tartalmazó tezaurszt.

Hasznos és jó kézikönyvet adott az MKE Zenei Szekciója a zenei könyvtárakban, zenei részlegekben dolgozó kollégák kezébe. A recenszens egyetlen hiányérzetét szeretné megfogalmazni: kerekké tette volna a kötetet, ha a zenei könyvtárak (részlegek) kezelésének egyéb könyvtártani kérdéseiről is szó esett volna. Igaz, a szerzők több kérdésben viszonylag friss szakirodalomhoz irányítják az olvasót, s így közvetett módon a válaszok megszerezhetőek. Talán éppen ez-

úton inspirálhatnánk egy technikához is értő kollégát arra, hogy modernizált változatban talán ismét össze lehetne állítani egy „a lemeztár gondozása” tartalmú füzetkét is, olyasfélént mint Pethes Iván fonotékás könyvecskéje volt.

-ri-ko

Felnőttnevelési ismeretek – könyvtárosoknak is

Az ismeretszerzés s a már meglévő ismeretek folyamatos gyarapítása nem ritkán részleges vagy teljes megújítása minden, a haladás iránt elkötelezett, fejlődni igyekvő társadalomban a központi programok között szerepel. Nem létezik olyan iskola, olyan képzési forma, mely egy életre elegendő tudást garantálhatna, hiszen a világ változásai a fejekben is folyamatos változásokat indukálnak, s e kihívásoknak megfelelni létérdekünk. Egy társadalomnak éppen ezért nemcsak a gyermekek tanítására-nevelésére kell gondot fordítania, hanem fokozott figyelemmel kell kísérnie a felnőttek képzését, művelődését is.

A társadalmi, gazdasági változások az elmúlt évtizedben fokozott ütemben jelentkeztek. Érzékelhettük, hogy a piacgazdasági átalakulást tömeges munkanélküliség vagy munkahely-változtatás kíséri, tanúi lehettünk a hazai vállalkozás-robbanásnak, szökincsünkbe bekerült a *kényszervállalkozó* fogalma, s még sorolhatnánk a felnőtt társadalmat rendkívül mélyen érintő, időnként szinte sokkoló kihívásokat. Emellett látnunk kell azt is, hogy a társadalom egészében zajló átalakulás, a kisebb-nagyobb közösségekben történő változások egyre inkább igénylik az egyén fokozott részvételét, innovatív, problémamegoldó képességét. Mindezek kellő magyarázatot adnak arra, hogy a felnőttnevelés, felnőttképzés ismét a fejlesztések középpontjába került. A felsőoktatás egyre több szakembert képez e feladatok értő és színvonalas ellátására. Elsősorban számukra készült, de a könyvtáros munkájában is igen eredményesen hasznosítható *Durkó Mátyás* két, felnőttneveléssel foglalkozó könyve. A téma s annak kifejtése lényegében azonos, ám a megközelítési aspektus és az ebből eredő szerkezeti eltérések – melyek más-más logikai úton vezetik az olvasót – megkülönböztetik egymástól a két kötetet. A *Társadalmi kihívások és a felnőttnevelés funkciói* című munka az andragógiának mint tudománynak egyik fontos ágát, a felnőttnevelés funkciórendszerét tekinti át elemző alaposággal, míg a másik összegző, szintetizáló kötet a *Társadalom, felnőttnevelés, önművelés* arra a folyamatra koncentrálna, melybe az egyén mint a gyermeknevelés alanya kerül be, s a permanens személyiségfejlődést segítő felnőttnevelés időszakán át eljut a kreatív önkifejtés korszakába.

Mindekét kötet elején olvasható az a Teller Edétől származó gondolat, mely egyben a szerző arspoeticájának is tekinthető: – *mély meggyőződésem, mondhatni vallásom, hogy félni csak a tudatlanságtól szabad.*

A tudás sohasem lehet veszélyes, a hozzá vezető úton azonban biztos irányításra, alapos elméleti és metodikai útbaigazításra van szükség. E feladatot vállalja fel Durkó Mátyás fentebb megjelölt, elmélyülésre készítő, szemléletalakító munkáiban. A szerző nagy hangsúlyt fektet arra a gondolkodásmethodikai alapelvekre, miszerint *a rész csak az egész rendszerébe illesztve nyer magyarázatot és ér-*

telmet. Ezért tartja fontosnak a felnőttnevelés kérdéskörét összefüggéseibe ágyazottan szemlélni. Azt vizsgálja, hogy a társadalom fő alrendszerei (a gazdaság, a politika, a szociális viszonyok és a művelődés) területén milyen új követelményekkel, kihívásokkal szembesül a felnőtt ember, s ennek alapján hogyan változnak, módosulnak a felnőttnevelési feladatok. Hangsúlyozza, hogy a felnőttek oktatása, nevelése más elméleti megközelítést, más módszereket követel meg, mint a gyermekekkel, vagy fiatalokkal való foglalkozás, ezért irányítja a figyelmet a pedagógia, ill. andragógia fogalmának terminológiai különbözőségére. Míg az előbbi fogalom lényege a jövőre felkészítő funkcióban rejlik, addig a felnőttnevelés (andragógia) „azonnali jelentelakító, embert, társadalmat formáló”. Ezzel magyarázható az andragógia kiemelt társadalmi jelentősége, s ez teszi kötelező feladattá e kérdéskör állandó napirenden tartását s a vele foglalkozó tudomány interdiszciplináris jellegének felismerését.

Talán nem jelent túlzott szakmai elfogultságot kijelentünk, hogy a könyvtárak működése, a könyvtárosok munkája nélkül nehezen képzelhető el a felnőttnevelési törekvések eredményes megvalósulása. Az egymástól eltérő környezetben élő, különféle kulturális hatásoknak kitett emberek fejlődését ugyanis nemcsak képességeik, hétköznapi környezetük, a kulturális értékek iránti fogékonyságuk szintje befolyásolja, hanem a kulturális infrastruktúra milyensége, így például a helyi könyvtár állománya, felszereltsége, szolgáltatásainak differenciáltsága, szintje és nivója is. Fel kell ismernünk, hogy tevékenységünk számtalan ponton kapcsolódik a felnőttnevelés folyamatához, feladataihoz és céljaihoz, s felkészültségünkkel – mely jelentősen gazdagítható a bemutatott két könyv tanulmányozásával – segítséget nyújthatunk ahhoz, hogy az élethosszig tartó tanulás ne jelentsen sokak számára csupán élethosszig tartó frusztrációt.

(Durkó Máttyás: Társadalmi kihívások és a felnőttnevelés funkciói. Pécs, JPTE. 1998. – Társadalom, felnőttnevelés, önművelés. Debrecen, KLTE. 1998.)

Papné dr. Angyal Ágnes

Magyar néprajzi bibliográfia 1995–1996

A tudományos eredmények összegzése, a megjelent publikációk bibliográfiai keretekben történő közreadása a diszciplínák fontos és nélkülözhetetlen kellekeit alkotják. A tudomány fejlődése szempontjából primer fontosságú az elődök által kutatott és publikált anyagok bibliográfikus szintű feldolgozása és hozzáférése. A jól megszerkesztett, gondosan összeállított, tartalmi és formai szempontból igényes munkák a kutatási területek biztos mankóit jelentik, az elvégzendő feladatok kezdeti zűrzavaros dzsungelében egykettőre tisztább képet alkothattunk segítségükkel. A néprajztudomány irodalmi ellátottság tekintetében több irányban is támaszkodhat különféle bázisokra: a nagy összefoglaló bibliográfiai kiadványok mellett megszámlálhatatlan mennyiségű és kisebb-nagyobb terjedelmű, a megjelent kötetekben rejtve megbúvó irodalmi hivatkozásokkal, bibliog-

ráfiai közlésekkel találkozhatunk, melyek segítségével a szűkebb kutatási területek feltárása könnyebben és eredményesebben végezhető. A rejtett bibliográfiák – mint említettem – többnyire csak a tudományterület kisebb szeleteiről adnak tájékoztatást, a nagy összefoglaló bibliográfiák (sorozatok) viszont a teljes sprektumot igyekeznek átfogni és a fellelhető anyagból a lehető legtöbbet közölni.

A *Magyar néprajzi bibliográfia* friss kötetében az 1995–1996-os években megjelent írásokból kapunk válogatást. A kötet a Néprajzi Múzeum Könyvtára és az Országos Széchényi Könyvtár adatállománya alapján készült, ez a kiadvány azonban a ténylegesen összeállított kb. 6000 tételes bibliográfia 3313 tételes rövidített kiadása. A teljes anyagot a Néprajzi Múzeum Ethnológiai Adattárában tanulmányozhatják az érdeklődők.

A Néprajzi Múzeum és a Magyar Néprajzi Társaság közös kiadásában megjelent munka az előző évekhez hasonló kivitelben és igényesen rendszerezett belső tartalommal került az érdeklődők elé. A néprajztudomány területeit 15 nagyobb egységben találjuk, minden egységet az abc betűivel bontottak A-tól O-ig. A kiemelt területeken belül a további felosztásokat arab számok jelzik. A mélyebb tartalmi bontások hathatós segítséget nyújtanak a részterületek közötti eligazodásban, hiszen már a tartalomra pillantva is jól tagolt, könnyen átlátható a kötet struktúrája, és első ránézésre is pozitív benyomásokat szerezhethetünk a szerkesztői munkáról. A tételek formai megjelenését vizsgálva megállapíthatjuk, hogy a kötetben emelkedő tételszámozással oldották meg az azonosítást. Az egyes tételek a szerző, szerkesztő vagy összeállító nevével kezdődnek, melyek a részterületi bontásokon belül az abc sorrendet is adják, hiszen minden fő- és alegységnél újra kezdődik a betűrendbe sorolás. Ha a személy nem szerzői minőségben szerepel, akkor a név után zárójelben jelzik. A nevet a publikáció címe követi a megjelenés eredeti nyelvén. A magyar nyelvűekhez angol fordítás csatlakozik zárójelben, a nem magyar nyelvű címek esetében a magyar fordítást találjuk zárójelek között. Ezek után a tétel leelőhely-adatai vannak, amelyek önálló kötet esetében egyértelműek. (Kiadás helye, kiadó neve, kiadás éve, oldalszám.) Periodikáknál a rövidítések feloldása a tartalomjegyzéket követő *Átnézett folyóiratok* cím alatt érhető el a feldolgozott folyóiratlistával egyetemben. (*Egyéb rövidítések feloldása a Rövidítések című részben a folyóiratlistát követően.*) Ha részdokumentumként szerepel a tétel, abban az esetben a tanulmány leelőhelyének tételszámát és oldalszámát kapjuk utalásként. A tételek végén az illusztrációra, a bibliográfiára és az idegen nyelvű összefoglalásra utaló információkat találjuk.

Tartalom szempontjából a bibliográfia széles skáláját adja a néprajztudomány területeinek, kutatási irányainak és eredményeinek. Az első részben az **általános művek (A)** cím alatt a kapcsolódó bibliográfiák, források, társaságok, intézetek, tudománytörténet, tudományelmélet stb. témakörök adják a tudományág működésének és kapcsolódó tevékenységeinek irodalmát.

A következő nagy fejezet a **népek, tájak, települések (B)** néprajzi vonatkozású irodalmát gyűjti egybe. A magyarság őstörténete, identitása, néprajzi tájegységek, a kisebbségben és szórványban élő magyarság, az internetikus kapcsolatok kérdéskörei szerepelnek a fejezet ezen részében, majd Európa, Ausztrália, Afrika és Amerika népeinek megismerését segítő összeállítás következik. A harmadik rész, a **gazdálkodási formák (C)** a táj és az ember kölcsönhatásával, kap-

csolatával foglalkozik. A negyedik fejezet a **technológia, kereskedelem (D) – háziipar, kézművesség, kisipar, vásárok** stb., az ötödik a **településhálózat és településtípusok (E)**, a hatodik a **népi építészet és lakáskultúra (F)** tárgykörének bibliográfiáját adja, majd a **táplálkozás (G), viselet, (H) és népművészet (I)** irodalma következik.

Tizedik fejezetként a **társadalom (J)** rétegei – *törzsi társadalmak, kismanesség, papság, jobbágság, parasztság* stb. – a társadalom intézményei – *rokonsági rendszerek, család, munkaszervezet, iparszervezetek* stb. – irodalmának feltárása, majd a **vallásosság és néphit (K)** anyaga következik: a vallásosság ősi formái, vallásos szokások – *zarándoklat, búcsújárás* – *társulatok, kegytárgyak, szentkultusz* és a *szenttisztelet válfajai*, valamint a néphit, népi világgép stb. körébe tartozó publikációk. Végezetül a **szokások (L)** – *kalendáris szokások, rítusok, dramatikus szokások, ünnepek* stb. –, a **népköltészet (M)**, a **népzene és néptánc (N)**, s a bibliográfia zárórészeként a **népnyelv (O)** – *nyelvhasználat, szókincs, ragadványnevek* stb. irodalmát találjuk.

A rövid tartalmi csemegézésből is kiviláglik, hogy milyen széleskörű, alapos és szisztematikus munka eredménye a kötet, amelynek mutatói eredményes és gyors visszakereséseket biztosítanak. A **szerző- és névmutató** betűrendben közli a neveket a tételszámokkal. Újdonság és egyben frappáns megoldás, hogy az aláhúzott tételszámok segítségével a személyről szóló irodalomban is tájékozódhatunk. A **földrajzi és etnikummutató** nagy segítség a területek, települések, népcsoportok, etnikumok irányában kutatók számára. A földrajzi helyek pontos topográfiai meghatározása szempontjából figyelmes megoldás a név után közölt további információ. A korábbi kötetekben etnikummutató nem szerepelt, így örömmel nyugtázhathatjuk, hogy egy fontos kérdéskör konkretizálásánál biztonsággal fordulhatunk a bibliográfia ezen kötetéhez.

A **tárgymutató** a megszokott képet adja: a tárgyszavak sorakoznak a megfelelő tételszámokkal a visszakeresés sikere érdekében. A kötet utolsó egysége az **angol nyelvű tárgyszóindex**.

A *Magyar néprajzi bibliográfia 1995–1996* összevont kötete még e rövidített változatban is nagyon tartalmas és bőséges anyagot szolgáltat. *Terbács Attila* szerkesztő és munkatársai fáradozásait dicsérij a rendszeresség, a pontosság és a visszakereshetőség kritériumainak szem előtt tartása, valamint a bibliográfia-készítés szabályainak követése. A munka a szakemberek és az érdeklődők hasznos segítője lehet a korábbi kötetekkel együtt, így a könyvespolcon a sikeres és eredményes használat reményében szoríthatunk helyet neki. Talán a következő köteteknél az időbeli csúszáson is sikerül javítani, és akkor még naprakészebb lehet az irodalmi feltártság a néprajztudomány területén, ami a használók (kutatók, oktatók, diákok, könyvtárak, kutatóhelyek) nagy-nagy öröme és megelégedésére számíthat.

Lilik János

Az Informatikai és Könyvtári Szövetség hírei

Az IKSZ Tudományos és Szakkönyvtári Tagozata szeptember 9-én tartott ülésén új tagozati képviselőket választott. A felsőoktatási könyvtárak munkáját Knorrné Csányi Zsuzsa, a Jászberényi Tanítóképző Főiskola Könyvtárának igazgatója, a szakkönyvtárakét pedig Monok István, az OSZK főigazgatója fogja össze ezután.

Az IKSZ elnöksége és a képviselők testülete szeptember 16-án megtartotta első együttes ülését. A megjelentek tájékoztatást kaptak a nyári időszak eseményeiről és megvitatták az előttük álló feladatokat. Az elkövetkező hónapokban sűrűn követik egymást a különféle programok. Október 3-án immár harmadszor kerül sor a Magyar Rádióban a *Könyves vasárnapra*, melynek szervezésébe az IKSZ is bekapcsolódott. A könyvtáros társadalom különös érdeklődéssel várja ezt a napot, hiszen a kulturális miniszter akkor adja át a Könyvtárpártoló önkormányzat és az Év könyvtára kitüntető címet az arra érdemesnek bizonyult önkormányzatoknak, illetve könyvtáraknak.

Október 4-én Veszprémben az *Összefogás a könyvtárakért program keretében* a minőség kérdéseiről tanácskoznak a könyvtárosok, *Együttműködés a minőségi szolgáltatásokért* címmel. Ez lesz az *országos könyvtári napok* szakmai megnyitója. A Nemzeti Kulturális Alapprogram pályázatán elnyert támogatást felhasználva az IKSZ és az MKE együttes erővel igyekszik gondoskodni arról, hogy a rendezvénysorozat országosan egységes megjelenésű legyen. A megyei könyvtárak és a FSZEK közvetítésével juttatták el a programokat szervező könyvtárakhoz az *Összefogás a könyvtárakért* akció emblémájával díszített plakátokat, levélpapírt és szórólapokat.

A frankfurti könyvvásáron az IKSZ egy poszterrel és a szervezetet bemutató, angol nyelvű szóróanyaggal lesz jelen.

A hagyományoknak megfelelően ismét lesz könyvtári program november 10-én, a DAT konferencián, a címe *Együtt könnyebb*.

November elején lesz az európai minőségi hét magyarországi programja, amelynek keretében 11-én ezúttal is sor kerül egy könyvtári szakmai napra, az IKSZ szervezésében.

November 29. és december 1. között ismét minőségbiztosítási tréninget szervez a szövetség Kecskeméten, a Katona József Könyvtárban. A jelentkezések már beérkeztek a titkárságra, a program véglegesítése után mindenki kap értesítést a továbbiakról.

Az elnökség júniusi ülésén megalakult integrációs bizottság megkezdte a munkát. A bizottság elnöke, Egyházy Márta körlevélben kérte az integrációban érintett könyvtárak vezetőit, hogy a pontosabb tájékozódás érdekében

válaszoljanak az intézményük jelenlegi állapotát felmérő kérdésekre. A beérkezett válaszokból egy a mai helyzetképet bemutató összeállítást készít a bizottság.

November végén regionális konferenciát szervez a szövetség Gyulán. Az ülésen elhangzott javaslatot, hogy a tanácskozás az elektronikus dokumentumok témakörével foglalkozzon (beleértve a szerzői jogi és a köteleispéldány szolgáltatással kapcsolatos kérdéseket is), a megjelentek támogatták. Hozzáadték, hogy a téma egy országos jellegű rendezvényre is méltó volna, erre a későbbiekben szakmai napon kerül majd sor.

Ezt követően a tagozati képviselőválasztásról esett szó. A munkahelyi könyvtárak szeptember végén, a városiak október 13-án, az OSZK-ban tartanak tisztújító ülést. A megyei könyvtárak képviselői október 26–27-én találkoznak, Miskolctapolcán.

Végül aktuális problémákat vitattak meg a kollégák, egyebek mellett a 150/1992-es kormányrendelet módosítására tett javaslatot, melyben sok nehézséget láttak, az NKA átalakítása miatt kialakult bizonytalan helyzetet és a KKDSZ bérfejlesztési indítványát.

Október 21-én ismét együttes elnökségi és képviselő-testületi ülés lesz.

A Szinnyei-díjat az idén a Budapesti Közgazdaság-tudományi Egyetem Központi Könyvtárának főigazgatója, **Huszár Ernőné dr.**, az Eötvös Károly Megyei Könyvtár igazgatója, **Halász Béla**, a Katona József Könyvtár igazgatóhelyetese, **Vassné Mészáros Katalin**, az Országos Széchényi Könyvtár munkatársa, **Botka Ferencné Lakatos Éva**, valamint főosztályvezetője, **Ottovay László** és **dr. Babiczky Béla** nyugalmazott egyetemi oktató kapta.

A Népművelésért-díjjal tüntették ki **Diósné Csontos Juliannát**, a Békés Megyei Könyvtár Gyermekkönyvtárának osztályvezetőjét.

Gratulálunk a kitüntetéshez, és további sikereket kívánunk mindannyiuknak!

